

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Michal Maier

Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody

Diplomová práce

Olomouc 2012

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 7. prosince 2012

.....

Michal Maier

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval mému vedoucímu diplomové práce JUDr. Filipu Ščerbovi, Ph.D. za vstřícný přístup, spolupráci a cenné připomínky, které mi poskytl v průběhu psaní diplomové práce.

Seznam použitých zkratk	6
Úvod	7
1. Pojem a účel trestu	9
1.1. <i>Pojem trestu</i>	9
1.2. <i>Účel trestu</i>	11
1.2.1. Teorie účelu trestu	11
1.2.2. Historický pohled na účel trestu.....	12
1.2.3. Dnešní pohled na účel trestu	13
2. Koncept restorativní justice	15
3. Alternativní opatření	17
3.1. <i>Pojem alternativních opatření</i>	17
3.2. <i>Systém alternativních opatření</i>	17
3.2.1. Alternativní tresty.....	17
3.2.2. Alternativy k potrestání.....	19
3.2.3. Procesně právní alternativy	19
3.2.4. Podmíněné odsouzení.....	20
3.3. <i>Trest odnětí svobody ve vztahu k alternativním opatřením</i>	20
3.4. <i>Probační a mediační služba jako součást alternativních opatření</i>	22
4. Domácí vězení	24
4.1. <i>Pojem trestu domácího vězení</i>	24
4.2. <i>Podmínky uložení domácího vězení</i>	25
4.2.1. Okruh trestných činů, za něž lze domácí vězení uložit	25
4.2.2. Povaha a závažnost přečinu, osoba a poměry pachatele	26
4.2.3. Písemný slib	27
4.3. <i>Samostatné uložení trestu domácího vězení</i>	29
4.4. <i>Povinnosti odsouzeného</i>	30
4.4.1. Obydlí	30
4.4.2. Časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí.....	31
4.4.3. Ostatní povinnosti odsouzeného	34
4.5. <i>Přeměna trestu domácího vězení</i>	35
4.6. <i>Výkon trestu domácího vězení</i>	40
4.6.1. Nařízení výkonu trestu domácího vězení	40
4.6.2. Kontrola výkonu trestu a jeho nedodržování	41
4.6.2.1. Elektronický monitoring.....	41
4.6.2.1.1. Zavádění elektronického sledování	41

4.6.2.1.2. Charakteristika zařízení sloužících k elektronickému sledování	43
4.6.2.1.3. Elektronický monitoring a přítomnost	44
4.6.3. Odklad a přerušení výkonu trestu	45
4.6.4. Změna trestu domácího vězení a upuštění od jeho výkonu	45
5. Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.....	48
5.1. <i>Pojem a účel</i>	48
5.2. <i>Souvislost s institutem přiměřených omezení a přiměřených povinností</i>	49
5.3. <i>Podmínky aplikace trestu</i>	51
5.4. <i>Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce jako samostatný trest</i>	53
5.5. <i>Výkon trestu</i>	54
5.6. <i>Výkon trestu v praxi v souvislosti s Policií ČR</i>	57
5.6.1. <i>Povinnost dostavovat se na Policii ČR</i>	57
5.6.2. <i>Výkon kontroly bez povinnosti dostavovat se na Policii ČR</i>	58
Závěr	59
Seznam použitých zdrojů	62
Souhrn.....	66
Summary.....	67
Seznam klíčových slov.....	68
Seznam příloh.....	69

Seznam použitých zkratk

Listina	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
tr. zákoník	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
tr. řád	Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
zák. o PMS	Zákon č. 257/2000 Sb., zákon o probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů
zák. mládeže	Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů
TDV	Trest domácího vězení
TZV	Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
PMS	Probační a mediační služba ČR

Úvod

Druhá polovina 20. století se dá označit jako období nalézání nového způsobu řešení trestních věcí. Do popředí se začala dostávat otázka, zda doposud užívaný systém trestní justice opravdu zajišťuje dosažení účelu, který je trestním právem sledován. Dochází tak k posunu v nahlížení na pojetí justice směrem od retributivního k pojetí restorativnímu. Cíl trestní justice již tedy není zaměřen na pouhé potrestání pachatele, ale věnuje se i problematice odstranění škodlivých následků a navrácení věci do původního stavu.

Jedním z důvodů, který vedl k obměně pohledu na trestní justici, byla stále rostoucí míra kriminality, ve které se odráží i zvyšování počtu ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody se všemi jeho nevýhodami. S tímto jevem souvisí vznik problému spočívající v nedostatečné kapacitě věznic a jejich následného často až kritického přeplňování. To je však pouze jeden z existujících problémů spojených s uvězněním odsouzeného. Další problémy můžeme sledovat v nedostatečném výchovném působení tohoto trestu nebo v jeho vysoké nákladovosti. Vytržením odsouzeného z přirozeného sociálního prostředí dochází k zpretrhání rodinných, pracovních, a jiných společenských vazeb, což má za následek ztížené zpětné začlenění do společnosti. V neposlední řadě umístění pachatele do vysoce kriminogenního prostředí může způsobovat jeho adaptaci na toto prostředí, nebo devastaci osobnosti pachatele. Je proto obecným cílem předcházet ukládání nepodmíněného trestu odnětí svobody, resp. využívat uvěznění jen jako poslední možnou volbu.

Alternativní řešení trestních věcí představuje jednu z možností, jak vzniku těchto problémů zamezit. Spočívá jednak ve specifických postupech při projednávání trestních věcí oproti standardnímu trestnímu řízení, jednak ve formě reakce na spáchanou trestnou činnost nahrazující uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Prostřednictvím uplatňování jednotlivých alternativních opatření dochází k důsledné individualizaci trestního postihu, který umožňuje výběr nejvhodnějšího způsobu projednání a rozhodnutí ve věci.

Téma této diplomové práce zní „Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody“. Dané téma mě zaujalo především z důvodu rozšíření druhů trestů o nové dva tresty, trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. K tomuto rozšíření došlo na základě v podstatě nedávné rekodifikace trestního práva hmotného, ke dni 1. 1. 2010, přijetím nového trestního zákoníku, zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“). Jelikož téma diplomové práce (alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody), je velmi široké a rozsah práce neumožňuje důkladné rozebrání celé problematiky tématu, rozhodl

jsem se práci zaměřit především na výše dva zmíněné nové druhy alternativních trestů. Se zavedením těchto dvou nových trestů vstalo několik otázek týkajících se především dosahování jimi sledovaného účelu a zajištění důsledné kontroly výkonu obou trestů. Proto se pokusím danou problematiku v následujícím textu blíže vysvětlit.

Cílem této práce je poskytnout komplexní pohled na alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody. Dále analyzovat hmotněprávní a procesněprávní úpravy trestu domácího vězení a trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Na základě podkladů Probační a mediační služby ČR a Policie ČR přiblížit výkon a kontrolu těchto trestů v praxi. A upozornit na spatřené nedostatky platné právní úpravy obou vybraných trestů a navrhnout jejich řešení de lege ferenda.

Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První kapitola poskytuje přiblížení pojmu a účelu trestu, které je předpokladem bližšího pochopení následujících kapitol. Druhou samostatnou kapitolou bylo vhodné nastínit koncept restorativní justice, jelikož jde tato justice ruku v ruce se systémem alternativních opatření. Kapitola třetí se zabývá vysvětlením pojmu alternativních opatření, rozčleněním jednotlivých alternativ v rámci systému alternativních opatření. Dále jsem v této kapitole, vzhledem k tématu práce, provedl i menší exkurz do nepodmíněného trestu odnětí svobody a obecný výklad Probační a mediační služby ČR, jejímž úkolem je uskutečňování sociální práce v justici. Stejně jako část je obsažena ve čtvrté a páté kapitole, kde jsou podrobně popsána jednotlivá zákonná ustanovení upravující trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Při zpracovávání této práce jsem využil především metody popisné, komparativní, monografické a literární rešerše. Informace potřebné k vypracování práce jsem čerpal z odborných publikací, odborných právnických periodik, právních předpisů a internetových serverů. Velkým přínosem byly také informace získané od Mgr. Jiřího Zatloukala, vedoucího střediska Probační a mediační služby pro Olomouc a od kpt. Mgr. Richarda Jílka, vrchního komisaře územního obvodu vnější služby Policie ČR Olomouc.

1. Pojem a účel trestu

Na úvod je vhodné vzhledem k tématu a následujícímu obsahu diplomové práce objasnit, co si můžeme pod pojmem slova „trest“ představit a vymezit si jeho účel.

1.1. Pojem trestu

„Trest v českém trestním právu lze definovat jako právní následek trestného činu představující jeden z prostředků realizace ochranné funkce trestního práva, ukládaný na základě zákona výlučně trestním soudem, zahrnující v sobě určitou újmu pro pachatele a vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.“¹ Jde o reakci na porušení primární povinnosti, nastoluje ztracenou rovnováhu ve společenských vztazích a je jednou ze záruk právní jistoty.

Solnař V.² nahlíží na trest jako na trestně právní sankci, která je součástí sociální kontroly. Sociální kontrola se skládá nejen z trestně právních prostředků, ale i z jiných právních prostředků a také z prostředků mimoprávních, mezi které patří například ovlivnění výchovy a vývoje jednotlivce při dospívání školou, rodinou, působením médií apod. Tyto trestně právní prostředky nepůsobí izolovaně od ostatních složek sociální kontroly, nýbrž ve vzájemné spojitosti. Trestně právní represe musí vycházet ze společenského úsudku nepřipustnosti trestného činu. V opačném případě by byla snížena efektivita trestní sankce. Vzájemná spojitost mezi složkami sociální kontroly znamená, že tyto jednotlivé složky se navzájem doplňují, a to tím způsobem, že nepostačuje-li kontrola mimoprávní, nastupuje kontrola právní. Při nástupu právní kontroly se nejdříve postupuje dle norem, které nespádají do trestního práva a až následně, pokud se všechny předchozí prostředky ukážou jako neúčinné, použijí se prostředky trestně právní. Tato subsidiarita trestního zákona se také označuje jako tzv. subsidiarita trestní represe, která je upravena v § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Samotné trestní právo se od ostatních součástí sociální kontroly liší především řadou specifických prostředků (například institutem vazby, trestem odnětí svobody), které jsou typické pouze pro něj.

Když přejdeme k samotnému pojetí trestu, tak již Listina ve svém čl. 39 stanoví, že trest může být uložen pouze na základě zákona. Tedy nikoliv na základě podzákonného předpisu. Na toto ustanovení navazuje přímo sám trestní zákoník, který v § 12 odst. 1 ukládá povinnost vymezení

---

¹ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 471.

² SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva. III. část. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009, s. 5.

trestních sankcí pouze trestním zákonem. Trestní zákoník rozděluje trestní sankce na tresty a ochranná opatření (srov. § 36 tr. zákoníku).

Trest (újma) je ukládán na základě spáchání trestného činu stanoveného trestním zákonem, který představuje společensky nepřijatelné jednání a tím pádem jednání, které musí být odstraněno, omezeno a musí mu být předcházeno.³ Právě újmou má být toho cíle dosaženo. Újma však nesmí být nepřiměřená spáchanému trestnému činu. Nízké tresty nezaručují nápravu pachatele ani nenaplnují preventivní a ochrannou funkci trestního práva. Vysoké tresty by na druhou stranu preventivní a ochranou funkci splňovaly, avšak smyslem trestního práva není pouze potrestání pachatelů trestných činů, ale i jejich náprava, která by s nepřiměřeně vysokými tresty nebyla ani možná. V této souvislosti nesmíme zapomínat na ustanovení čl. 7 odst. 2 Listiny, pojednávající o zákazu mučení, krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu. Přičemž ustanovení § 37 odst. 2 tr. zákoníku a § 24 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. mládeže“) Listinu dále doplňují o nemožnost uložení kruté a nepřiměřené trestní sankce a zákazu ponižování lidské důstojnosti prostřednictvím výkonu trestní sankce. V tomto se odráží i jedna ze základních zásad trestního práva, a to zásada humanismu. Význam této zásady je shledáván především v doзору nad přísností ukládaných trestů.

K tomuto se váže další ustanovení Listiny⁴ hovořící o rovnosti všech lidí v důstojnosti i v právech, přičemž tato základní práva, mezi která patří například právo na život, osobní svobodu, majetek atd., mohou být omezena pouze zákonem. Při používání ustanovení o mezích, však musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena (srov. § 38 tr. zákoníku). Trestání, které je nepřiměřené povaze a závažnosti trestného činu, ztrácí na své účinnosti. Podstatou a smyslem trestního zákoníku jistě není pouze potrestání pachatele, ale i jeho náprava, což vyplývá ze samotného rozdělení trestních sankcí na tresty a ochranná opatření, kde je vidět snaha zákonodárce nejen o působení újmy pachatelům trestných činů, ale i jejich nápravu.

Samotná společnost má zájem na tom, aby jednání, které narušuje práva a oprávněné zájmy jednotlivců a sociální vztahy takovým způsobem, který není v demokratické společnosti přijatelný, bylo odstraněno. Právě normami trestního zákoníku dává společnost najevo nesouhlas s tímto jednáním. Zde se vyznačuje solidarita společnosti na stejném cíli spočívajícím v odstranění a předcházení jednání s vyšším stupněm nebezpečnosti, stanovení osobní

---

³ Srov. čl. 39 Listiny.

⁴ Čl. 1, 4 Listiny.

odpovědnosti pachatele trestného činu a jeho řádné potrestání odpovídající míře a závažnosti porušení stanoveného pravidla chování.

Můžeme proto pojem trestu shrnout jako újmu pachatele trestného činu za jednání, které je stanoveno trestně právní normou v trestním zákoně a na kterém má společnost zájem, aby bylo potrestáno.

1.2. Účel trestu

1.2.1. Teorie účelu trestu

Mezi základní určovatele účelu trestu patří jednotlivé teorie popisující účel trestu. Tyto teorie se dají rozdělit na teorie absolutní, teorie relativní (preventivní) a teorie smíšené.⁵ Teorie absolutní shledávají účel trestu v sobě samotném, ve spravedlivé odplatě (poena absoluta ab effectu). Zatímco teorie relativní někdy nazývané jako preventivní vnímají trest jako prostředek k předcházení trestných činů (poena relativa ad affectum). Teorie preventivní můžeme dále členit do dvou rovin. Do roviny generální a individuální (někdy též nazývána jako speciální prevence). Obě tyto roviny se dají dále členit na pozitivní a negativní.⁶

Negativní generální prevenci chápeme jako odstrašení veřejnosti v páčání trestných činů a tím předcházení trestné činnosti. Pozitivní generální prevence je spatřována v existenci platné právní normy upravující konkrétní problém. Na základě této platné a použitelné normy se předchází uplatňování svémoci a je upevňována právní jistota veřejnosti.

Negativní individuální prevence představuje stejně jako u negativní generální prevence odstrašení, ale již ne celé veřejnosti, nýbrž konkrétní osoby (pachatele trestného činu). Pozitivní individuální prevence směřuje k převýchově pachatele a k jeho resocializaci.

Solnař V. dále uvádí, že: „Dělení relativních teorií, nikoli podle rovin působení trestu, ale podle účinků, které jsou od trestu očekávány, je používáno zejména v angloamerické literatuře a zahrnuje teorie odstrašující, nápravné (rehabilitační), izolační (eliminační, vylučovací) a restituční (kompenzační, reparační).“⁷

Když přejdeme k teoriím smíšeným, tak už název nám napovídá, že zde půjde o spojení teorií absolutních a relativních. Smíšenými teoriemi se jejich zastánci snaží vyjádřit důležitost obou

---

⁵ NOVOTNÝ, Oto, VADNUCHOVÁ, Marie, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Kluwer ČR, a. s., 2010. s. 37 – 39.

⁶ SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva. III. část. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. s. 13 - 20.

⁷ Tamtéž, s. 20.

teorií a jejich vzájemnost. Oba účely, tedy jak účel odplaty, tak účel preventivní, na sebe vzájemně navazují. Samotný účel odplaty by sice určitou část zločinců, kterou můžeme nazvat jako příležitostní, odstrašil a tím působil i preventivně, ale u ostatních skupin zločinců, vůči kterým díky jejich sociálnímu vývoji či vrozených vlastností nebude odplata působit preventivně, bude ochrana společnosti do budoucna ohrožena. Proto se trest musí zaměřovat nejen na odplatu, ale i na jeho preventivní účel. Trest sice trestá, ale trestání není jeho jediným účelem. Je nutno sledovat i další budoucí vývoj pachatelů trestných činů. Novotný k tomu uvádí: „Trest je odplatou, ale odplata není jeho cílem. Odplata nemůže být cílem trestu, neboť odplata směřuje výlučně do minulosti, kdežto cíl je kategorií budoucnosti.“⁸

Z výše zmíněných teorií se přikláním ke smíšeným vzhledem k jejich komplexnosti. Je v nich sledována jak újma, tak výchova a vedení pachatele k řádnému životu. Účel trestu vycházející ze smíšených teorií dle mého názoru odpovídá nejlépe požadavku udržitelnosti řádné a harmonizované společnosti.

1.2.2. Historický pohled na účel trestu

Při vymezování účelu trestu je dobré pozorovat i jeho historický vývoj, kdy například v době římské bylo na způsobené bezpráví nahlíženo jako na čin rozvracející tzv. mír mezi lidstvem a bohy. Pro Římany v této době nebylo nic horšího než zneprátení bohové, proto bylo nutno mír znovu nastolit. Usmíření bylo uskutečňováno různými způsoby, mezi které patřilo i potrestání pachatele. V období středověku spáchání trestného činu znamenalo zásah do králova majestátu, tedy útok přímo na krále. Trestání za tyto trestné činy mělo především odstrašující účinek. Bylo prováděno veřejně s velkou dávkou krutosti. Panovník tímto ukazoval svoji moc, nadřazenost a nedotknutelnost. Středověká justice svojí krutostí však převážně maskovala svoji bezmocnost v řešení trestních věcí. Na těchto dvou příkladech můžeme sledovat, že účelem trestu byla převážně odplata za způsobené bezpráví, tedy zlo bylo trestáno opět jen zlem. Od 18. století však dochází k jistým změnám ve společnosti jak v chování lidí, tak v přístupu justice ke smyslu a účelu trestu. Smyslem a účelem potrestání již nebývá považována pouhá odplata za spáchaný čin, popřípadě generální působení na společnost, ale i působení na samotnou osobu pachatele, na jeho převýchovu.⁹ Závěrem lze shrnout, že účel trestu se v čase odvíjí od společenské vyspělosti a událostí, které se v dané době vyskytly.

---

⁸ NOVOTNÝ, Oto. *O trestu a vězeňství*. Praha: Academia, 1967. s. 28.

⁹ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*, Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007. s. 12 – 14.

1.2.3. Dnešní pohled na účel trestu

Nynější pohled na účel trestu stále vychází z výše zmíněných teorií. V dnešním trestním zákoníku však na rozdíl od dříve platného trestního zákona¹⁰ již není účel trestu výslovně zmíněn. V předchozím trestním zákoně v jeho §23 byl účel trestu definován jako ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránění odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovávání jej k tomu, aby vedl řádný život a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Z tohoto ustanovení je zřejmé, že účel trestu byl pojmán spíše dle relativní teorie, protože je zaměřen především na ochranu společnosti a na výchovu pachatele a společnosti. Na výslovné uvedení účelu trestu přímo v trestním zákoně bylo kriticky poukazováno, obzvláště proto, že neobsahoval složku restituční¹¹, tedy zaměření na poškozeného trestním činem, převážně na náhradu vzniklé škody. Definování účelu trestu má být přenecháno trestněprávní vědě. V novém trestním zákoníku již ustanovení, které by přímo definovalo účel trestu, nenajdeme.

Namísto toho byl promítnut do obecných zásad trestání, které jsou rozprostřeny v jednotlivých ustanoveních o trestních sankcích. Účel tedy můžeme zpozorovat z jednotlivých zásad trestání, mezi které patří zejména zásada zákonnosti, přiměřenosti, individuální trestní odpovědnosti, individualizace použitých sankcí a zásada humanity sankcí.¹² Účel trestu tak spočívá v zásadě ve stejných cílech jako u minulé právní úpravy (trestní zákon z roku 1961) pouze s tím rozdílem, že do nového trestního zákoníku (účinnost od 1. 1. 2010) již zákonodárce nestanovil tento účel v samotném paragrafu, ale rozprostřel ho prostřednictvím obecných zásad trestání do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích. Nadále tedy můžeme spatřovat hlavní účel trestu v ochraně společnosti před páčáním trestných činů.

V novém trestním zákoníku, v jeho jednotlivých ustanoveních, se můžeme setkat i s reparačním účelem, tedy s účelem, který není orientovaný jen na osobu pachatele či na jednotlivé členy společnosti, ale na osobu poškozenou trestným činem. Jde především o náhradu škody, odčinění nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení.

Z výše uvedeného nám vyplývá, že dnešní účel trestu je postaven převážně na smíšených teoriích. Můžeme zde nalézt znaky jak teorie absolutní, tak teorie preventivní. I když účel trestu není v zákoně výslovně stanoven, lze ho v hlavních rysech vyjádřit jako ochranu společnosti, které se dá docílit prostřednictvím zabránění odsouzenému v trestné činnosti, jeho výchovou k řádnému

---

¹⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2009.

¹¹ Blíže NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 3. Vydání. Praha: ASPI, 2008. s. 239.

¹² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009. s. 350-351.

životu a pomocí tohoto působení na odsouzeného také výchovně působit na ostatní členy společnosti.

2. Koncept restorativní justice

Pojem restorativní justice (nápravná, obnovující) můžeme vyložit jako určité zacházení s pachateli trestných činů a zapojení do procesu vyřízení trestné věci v maximální možné míře všechny, jichž se trestná činnost dotkla. Zaměřuje se jak na pachatele, tak na oběť trestné činnosti.¹³ To představuje jeden z faktorů, který ji odlišuje od justice retributivní (trestající justice), která je zaměřena na pachatelovo potrestání. Model retributivní justice je založen na systému, kdy stát je reprezentantem společnosti, tudíž veškeré spáchané trestné činy pocítuje jako útok proti sobě, porušující zákon a veřejný zájem, a vyžaduje jeho potrestání.¹⁴ Oběti trestného činu nebo osoby poškozené v tomto modelu ustupují stranou, jde pouze o pasivní účastníky.¹⁵ To vyplývá i z faktu, že za zjištění skutkového stavu odpovídají orgány činné v trestním řízení v přípravném řízení a v řízení před soudem soud. Hlavním účelem retributivní justice je potrestání pachatele.

Vývoj trestní justice ukázal, že pouhé potrestání pachatele k ochraně společnosti nestačí. To vedlo k vytvoření nového modelu justice, justice restorativní. Restorativní justice se snaží o posílení role přímých účastníků, tedy pachatelů a obětí, při řešení konfliktů, jejich následků a o nápravu pachatele a jeho nové začlenění do společnosti. Tímto je dosahováno individuálně preventivního účinku. Náprava je realizována především pachatelovým uvědoměním si následků činu, které způsobil oběti a poškozenému (popř. dalším osobám) a snahou navrátit to, co bylo činem narušeno do původního stavu.¹⁶

Restorativní justici však nemůžeme chápat jako autonomní systém vůči retributivní justici, ale spíše paralelní složku stojící vedle ní. Obě se vzájemně prolínají a doplňují.

„Zatímco retributivní justice nabízí jako východisko trest, restorativní justice se spíše než na sankci pachatele zaměřuje na odstranění způsobené újmy a přijetí vhodných opatření snižujících riziko recidivy pachatele.“¹⁷

Mezi hlavní pilíře restorativní justice tedy patří pachatelovo uvědomění si spáchání trestného činu a jeho následků, převzetí odpovědnosti a náhrada škody. Uvězněním pachatele se každého z těchto pilířů jen těžce dosahuje. Pobytem ve vězení se uznání a pochopení viny realizuje velmi

---

¹³ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. s. 26.

¹⁴ Blíže viz VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1996. 5 a násl. s.

¹⁵ SOTOLÁŘ, Alexandr, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 8.

¹⁶ KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice, sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, 8-9 s.

¹⁷ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 35.

ztíženě. Je tomu tak především proto, že se pachatel ocitá ve velmi kriminogenním prostředí, kde jeho trestný čin naopak do určité míry bývá ostatními spoluvězni dokonce ospravedlňován. Vydělečné možnosti a tím i samotná náhrada škody se lépe realizují na svobodě než ve věznici. Proto jde restorativní justice ruku v ruce s alternativními opatřeními. Dosáhnout těchto aspektů však jde pouze aktivním jednáním jak obviněného tak i poškozeného.¹⁸

Hlavním cílem restorativní justice je tedy navrácení sporu do původního stavu. Pouhé potrestání pachatele ustupuje do pozadí a přednost dostává ochrana zájmů poškozených osob. Zaměřuje se především na práva oběti a jejich ochranu, resocializaci pachatele, uvědomění si následků trestného činu a jeho škodlivosti pro společnost a zapojení oběti do projednávání věci, což přispívá zejména k náhradě škody, a to nejen materiální, ale i veškeré další, kterou oběť jednáním pachatele utrpěla.

---

¹⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 24-25.

3. Alternativní opatření

3.1. Pojem alternativních opatření

Význam slova „alternativa“ můžeme vyložit jako poskytnutí jiné možnosti nebo volby řešení v konkrétní věci. Pokud tuto definici použijeme v trestním právu v souvislosti s nepodmíněným trestem odnětí svobody, vyjdou nám všechna opatření, která nesouvisí s přímým odnětím svobody a umístěním odsouzeného do nápravného zařízení (věznice).

Alternativními opatřeními je tedy myšlen souhrn institutů, jejichž hlavním účelem je nahrazovat nepodmíněný trest odnětí svobody.

Zde je nutné zmínit, že jednotlivá alternativní opatření neexistují v rámci trestního práva jako samostatné prvky, nýbrž vytvářejí určitý systém, který je charakterizován výše zmíněným účelem, uspořádáním jednotlivých opatření a jejich vzájemnými vztahy.¹⁹

3.2. Systém alternativních opatření

Trestně právní alternativy můžeme členit do dvou oblastí. Jednak na oblast uvnitř trestního práva, tedy dle platného trestního práva, a jednak na oblast realizovanou mimo tento systém, která není sama právem regulována, ale jejímž prostřednictvím, v souladu s platnou právní úpravou, lze dosáhnout řešení, které může ovlivnit trestně právní záležitosti (například prostřednictvím mediace).²⁰

Ščerba F. alternativní opatření k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, spadající do oblasti trestního práva, dále vnitřně člení podle toho, ve které fázi trestního řízení se jednotlivá trestní opatření aplikují, a to na hmotně právní alternativy, kde rozlišuje alternativní tresty a alternativy k potrestání, a na procesně právní alternativy, tj. tzv. odklony v trestním řízení.²¹ Z tohoto členění tato práce bude vycházet i v dalším textu.

3.2.1. Alternativní tresty

Alternativní tresty jsou součástí systému trestů trestního zákoníku. „Systém trestů lze definovat jako uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a

---

¹⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 30.

²⁰ SOTOLÁŘ, Alexandr, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 15.

²¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 30.

vzájemné vztahy mezi jednotlivými testy.²² Jde především o souhrn prostředků, které trestní zákon poskytuje k dohledu a kontrole nad kriminalitou.²³

Z výše uvedeného lze zpozorovat, že systém trestů se podobá systému alternativních opatření. Nelze však oba systémy ztotožňovat, popř. systém alternativních opatření podřazovat pod systém trestů, jelikož systém alternativních opatření zahrnuje i jiné instituty než pouze ty, které jsou taxativně vyjmenovány ve výčtu trestů v § 52 tr. zákoníku. Tento výčet obsahuje tresty:

- a) odnětí svobody,
- b) domácího vězení,
- c) obecně prospěšných prací,
- d) majetku, peněžítý trest,
- e) propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- f) zákaz činnosti,
- g) zákaz pobytu,
- h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- i) ztráta čestných titulů a vyznamenání,
- j) ztráta vojenské hodnosti,
- k) trest vyhoštění.

Na prvním místě ve výčtu trestů stanovených § 52 tr. zákoníku je uveden trest odnětí svobody, který v systému trestů představuje ultima ratio, a tedy poslední možnou volbu soudu pro pachatelovo potrestání. Následující tresty označujeme jako alternativní tresty k trestu odnětí svobody. Můžeme je členit do dvou skupin, a to na skupinu pravých alternativ a na skupinu nepravých alternativ.

Do první skupiny spadají alternativní tresty domácího vězení a obecně prospěšných prací, to protože tyto tresty nelze uložit současně s uložením trestu odnětí svobody, jak plyne z § 53 odst. 1 tr. zákoníku. Dále do této skupiny spadá i peněžítý trest, ale pouze ve znění § 67 odst. 2 písm. b), tr. zákoníku, dle něhož soud může uložit peněžítý trest, pokud ho ukládá za přečin a vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá.

Druhá skupina je tvořena všemi ostatními tresty, které zůstávají ve výčtu trestů uvedeném v § 52 tr. zákoníku. Tyto další tresty se od výše zmíněných liší právě tím, že je lze uložit i vedle trestu

---

²² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2009. s. 354.

²³ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 466.

odnětí svobody, nikoli pouze jako jeho náhrada. Stále si však zachovávají svoji alternativu v tom smyslu, že nezpůsobují odnětí svobody pachatele. Proto tyto ostatní tresty spadají do skupiny tzv. nepravých alternativ, jelikož je lze uložit i vedle trestu odnětí svobody, čímž se nenaplnuje základní účel alternativních opatření, kterým je nahrazení nepodmíněného trestu odnětí svobody.

V této souvislosti bych rád zmínil, že trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, stejně tak jako trest ztráty vojenské hodnosti, bych pod alternativní tresty vůbec nezařazoval, a to z důvodu, že mají pouze doplňující charakter k trestu odnětí svobody (u ztráty vojenské hodnosti i k jiným trestům) a nemohou být uloženy jako samostatné tresty.

3.2.2. Alternativy k potrestání

Avšak výčtem uvedeným v § 52 tr. zákoníku alternativy k trestu odnětí svobody nekončí. Další alternativy lze nalézt i v jiných ustanoveních trestního zákoníku.

V hmotném trestním právu mimo § 52 tr. zákoníku, můžeme najít ještě další alternativu, která může být uložena namísto trestu odnětí svobody. Touto alternativou je upuštění od potrestání. Upuštění od potrestání lze uložit třemi způsoby v závislosti na povaze a závažnosti trestného činu a osobě a poměrům pachatele. Jde o obecné upuštění od potrestání (§ 46 tr. zákoníku), upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence (§ 47 tr. zákoníku) a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem (§ 48 tr. zákoníku). Tyto instituty řadíme mezi alternativy, protože soud sice vysloví nad pachatelem výrok o vině, ale již nevynesou výrok o trestu, jelikož k dosažení trestního řízení lze dosáhnout i bez uložení trestu, například pouhým jeho projednáním.

3.2.3. Procesně právní alternativy

Mezi další alternativy řadíme i alternativy procesní. Jde o tzv. odklony, tedy odchýlení od standardního trestního řízení. Zde je nutné podotknout, že odklony spojené s nepodmíněným odnětím svobody jsou pouze ty, jejichž aplikací dochází k zastavení trestního stíhání (tzv. odklony v užším slova smyslu). Při aplikaci těchto alternativ nedochází k obvyklému zakončení trestního procesu vynesemím odsuzujícího rozsudku o vině a trestu, ale řízení se od této cesty odkloní a věc se vyřídí jinak.²⁴ Patří sem narovnání, podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, které se vyskytuje pouze u zkráceného přípravného řízení a odstoupení od trestního stíhání, jež aplikujeme v případech řízení proti mladistvým.

---

²⁴ KOTULAN, Petr. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. Praha: IKSP, 1996. s. 5.

Z povahy jednotlivých procesních alternativ musíme usoudit, že znamenají jisté urychlení trestního procesu a ulehčení práce ze strany orgánu činných v trestním řízení.

3.2.4. Podmíněné odsouzení

Jako samostatnou alternativu můžeme uvést podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody (s dohledem) upravené v § 81n tr. zákoníku. Od 1. 1. 2010 § 52 odst. 2 tr. zákoníku stanoví, co si můžeme představit pod pojmem trestu odnětí svobody, když určuje, že jde o nepodmíněný trest odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Trest podmíněného odsouzení (s dohledem) tedy můžeme definovat, jako jednu z forem trestu odnětí svobody, nikoliv jako samostatný druh trestu.²⁵ K podpoření tohoto názoru lze uvést, že podmíněný trest odnětí svobody (s dohledem) není uveden v taxativním výčtu trestů stanovených § 52 odst. 1 tr. zákoníku a není tomu tak ani u jednotlivých skutkových podstat ve zvláštní části trestního zákoníku.²⁶ I přes možné problémy s určením povahy podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody (s dohledem), lze vzhledem k jeho účelu jednoznačně stanovit, že podmíněné odsouzení (s dohledem) patří mezi alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

3.3. Trest odnětí svobody ve vztahu k alternativním opatřením

Jak plyne z výše uvedeného, účelem alternativních opatření je nahrazení, resp. předejití uložení trestu odnětí svobody, jež je nejpřísnějším trestem v trestním právu. Závažnost tohoto trestu odráží také jeho umístění ve výčtu trestů v § 52 tr. zákoníku, který ho uvádí hned na prvním místě.

Trest odnětí svobody představuje ve výčtu trestů ultima ratio. Jde tedy o nejpřísnější druh trestu, ke kterému je možné pachatele odsoudit. Je tomu tak proto, že dochází k odnětí osobní svobody a separaci z běžného života umístěním do vězeňského prostředí.²⁷ Lze ho uložit za každý z trestných činů uvedených ve zvláštní části trestního zákona. Jeho povaha je však subsidiární (srov. § 38 odst. 2 tr. zákoníku). Soudce se má v první řadě pokusit uložit některou z alternativ tohoto trestu, a až v případě, že účelu trestu nejde dosáhnout jinak, je uložení trestu odnětí svobody na místě, což plyne i z § 55 odst. 2 tr. zákoníku.

---

²⁵K opačnému názoru srov. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. s. 355.

²⁶VANTUCH, Pavel. *Tresty v novém trestním zákoníku*. [online]. pravnicaradce.ihned.cz, 18. listopadu 2009 [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné z <http://pravnicaradce.ihned.cz/c4-10078240-39116660-F00000_d-tresty-v-novem-trestnim-zakoniku>.

²⁷FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2008. s. 106.

Účelem jakéhokoliv trestu, jak již bylo výše popsáno, je ochrana společnosti před pachateli trestných činů, zabránění odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti, individuální působení na pachatele trestného činu, jeho převýchova a v neposlední řadě generálně preventivní účinek na společnost.

Trest nepodmíněného odnětí svobody zajisté zajišťuje první dva účely trestu, tedy má tzv. zábrannou funkci, kterou naplňuje umístěním odsouzeného do věznice, čímž mu zabraňuje v páchání další trestné činnosti, nebo toto páchání alespoň v podstatném rozsahu znesnadňuje. Ale účel individuálního působení na pachatele, tedy funkci nápravnou, realizuje již pouze v malé míře. Vytržení pachatele ze společnosti, čímž dochází k přetrhání jeho rodinných, pracovních a ostatních společenských vazeb a vztahů, v podstatné míře znesnadňuje jeho následnou zpětnou adaptaci do přirozeného sociálního prostředí.

Další důvod nízkého resocializačního účinku je umístění odsouzeného ve výrazně kriminogenním prostředí, kde může navazovat kontakty s ostatními spoluvězni a přiučít se novým věcem. S jistou nadsázkou toto prostředí můžeme přirovnat k vysoké škole, oboru páchání trestné činnosti. Ani důsledný dohled vězeňské služby nemůže absolutně zabránit tomuto jevu. Dále nepodmíněné odnětí svobody zvyšuje efekt stigmatizace, kdy pachatel dostává nálepkou kriminálního, což po výkonu trestu výrazně ztěžuje návrat odsouzeného do společnosti.²⁸

Těmto negativním faktorům nepodmíněného trestu odnětí svobody se dá předcházet dvěma způsoby. Prvním je působení na odsouzeného prostřednictvím výchovných programů přímo ve věznici a druhým zavádění a využívání alternativních metod k potrestání.

Smyslem nepodmíněného trestu odnětí svobody není pouze retributivní přístup k pachateli, tedy jeho potrestání, ale i snaha působit na pachatele prostřednictvím různých resocializačních a reintegračních programů, jako jsou určité rekvalifikační kurzy, kurzy k řešení zadluženosti a finanční gramotnosti atd.²⁹ Avšak i přes tuto snahu k převýchově pachatele přímo ve věznici se trest odnětí svobody začal jevit jako kontraproduktivní při nápravě a reintegraci osob odsouzených za méně závažnou trestnou činnost, jakož i u některých zranitelných populací.³⁰

Využitím alternativních institutů založených v ponechání pachatele na svobodě se dá předcházet negativním vlivům spojených s uvězněním. Resocializace pachatele má tak větší šanci na úspěch

---

²⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 20.

²⁹ *Zacházení s vězňnými osobami*. [online]. vscr.cz, 11. ledna 2010 [cit. 22. září 2012]. Dostupné z <<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/zachazeni-s-veznenymi-osobami-6125>>.

³⁰ VAN ZYL SMITH, Dirk. *Příručka základních principů a slibné práce v oblasti alternativních opatření ke uvěznění*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 6.

především proto, že nedochází k přetrhání důležitých sociálních vazeb (viz výše), které se po skončení trestu odnětí svobody velmi těžce obnovují. Další výhodou alternativních institutů je nepochybně jejich ekonomická stránka, kdy odpadají veškeré náklady spojené s uvězněním pachatele a odstranění problému přeplněnosti věznic.

Hlavními důvody ukládání alternativních opatření jsou tedy tyto:

- a) neexistence negativního působení vězeňského prostředí
- b) nezpřetrhání rodinných, pracovních a ostatních sociálních vazeb
- c) ekonomické hledisko, které je spatřováno v úspoře nákladů spojených s uvězněním pachatele
- d) možné individuální působení na pachatele ukládáním přiměřených opatření a povinností

3.4. Probační a mediační služba jako součást alternativních opatření

V dnešní době je nedílnou součástí alternativních opatření Probační a mediační služba ČR (dále jen „PMS“), která je upravena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. o PMS“), který nabyl účinnosti 1. 1. 2001.

Jeho úvodní ustanovení nám podávají vysvětlení, k čemu PMS slouží. V § 2 odst. 1 je definován první ze dvou pojmů, kterým je probace. Probačí se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným (obžalovaným, odsouzeným), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů. Jak je vidět, dané ustanovení můžeme rozdělit na dvě části. Na část první, která se zabývá kontrolou pachatele a část druhou, která se zaměřuje na samotnou individuální pomoc pachateli.

V ustanovení § 2 odst. 2 zák. o PMS můžeme nalézt vymezení druhé základní části PMS - mediaci. Mediací se rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediací lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného. S mediací se zpravidla setkáváme v odklonech v trestním řízení, především u podmíněného zastavení trestního stíhání a u narovnání. Dále se s mediací můžeme setkat v adhezním řízení při řešení otázky náhrady škody.

PMS je důležitou součástí alternativního sankcionování. Její činnost je vykonávána úředníky PMS (dále jen „probační úředník“) a asistenty PMS. Vychází převážně z konceptu restorativní justice, kdy se snaží o ponechání pachatele na svobodě, čímž předchází negativnímu působení vězeňského prostředí a podporuje jeho rychlejší začlenění zpět do společnosti. Mezi další cíle probace a mediace patří zejména podílení se na prevenci kriminality, ochraně společnosti a zohledňování zájmů a potřeb obětí. V systému trestní justice vedle PMS působí orgány činné v trestním řízení. Ty však mají za úkol především odhalovat a projednávat trestné činy. Pokud by k jejich činnosti měla být přiřazena další agenda týkající se dozoru, kontroly výkonu trestu, zjišťování podkladů k osobě obviněného a dalších záležitostí, docházelo by ke zbytečnému vytížení orgánů činných v trestním řízení. Proto bylo zapotřebí vytvořit nový specializovaný orgán, kterým je PMS.

„Většina alternativních opatření k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nezbytně vyžaduje působení kvalifikovaných a specializovaných pracovníků, kteří v praxi zajistí co možná nejefektivnější výkon jednotlivých alternativ (což úzce souvisí se základním atributem alternativních opatření, tj. jejich výkonem na svobodě), či budou asistovat při přípravě jejich aplikace.“³¹

PMS se však nezabývá jen zajištěním realizace výkonu uložených alternativních opatření, ale také zjišťuje, zda je jejich aplikace pro daný případ vhodná. Je totiž jasné, že u některých pachatelů trestné činnosti alternativní opatření nepřicházejí v úvahu a je zapotřebí uložení nejpřísnějšího postihu ve formě nepodmíněného trestu odnětí svobody. Dále připravuje a zajišťuje dostatečné podmínky pro uložení alternativních opatření (tzv. předběžné šetření).³² Nejde tedy o pouhé ukládání a následnou kontrolu alternativních opatření, ale také o zjišťování informací o pachateli, o povaze a závažnosti trestného činu a dalších hlediscích, které umožní uložení té alternativy, jež na daný trestný čin bude přesně pasovat, aby byl dodržen smysl a účel trestu.³³ Na základě těchto informací se zvyšuje pravděpodobnost řádného výkonu, resp. zabránění nevykonatelnosti, soudem popř. státním zástupcem uložené alternativy a zamezení případné recidivy pachatele.

PMS je tedy v dnešní době nedílnou součástí při aplikaci a realizaci alternativních opatření. Zaručuje řádný výkon trestů, snadnější resocializaci pachatele a jeho znovu si uvědomění společenských hodnot.

---

³¹ Ščerba, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 352.

³² Srov. § 4 odst. 1 a 2 zák. o PMS.

³³ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 38.

4. Domácí vězení

4.1. Pojem trestu domácího vězení

Trest domácího vězení (dále také „TDV“) patří mezi nejmladší alternativní tresty u nás. Jde o jeden z druhů trestů spočívajících v omezení práva na svobodu pohybu a pobytu garantovaných Listinou.³⁴ Do českého trestního práva byl zaveden přijetím nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.), který nabyl účinnosti 1. 1. 2010. Nejedná se však o první možné setkání s tímto druhem trestu v našem právním řádu. Již zákon č. 117 z roku 1852, ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích znal trest domácího vězení. Upravoval ho v ustanovení § 262, který stanovil, že uložiti vězení domácí lze, když trestanec jest člověkem bezúhonné pověsti a když by vzdálen jsa od svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu, nebo svého výdělků.

V moderním trestním právu má však TDV původ v USA, kdy v osmdesátých letech začal být používán jako alternativa k odnětí svobody. V počátcích měl tento trest spíše punitivní charakter. Pravým důvodem jeho zavedení byla především reakce na přeplněnost věznic a snížení nákladů za odsouzeného ve srovnání s trestem odnětí svobody. Na evropském kontinentu však byl tento trest zaváděn spíše za účelem resocializace pachatele.³⁵

Jak uvádí důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku, TDV byl zaveden do trestního zákona především jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Měl by být ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jejich osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahu vůči nim. Mezi hlavní důvody zavedení této alternativy patří předcházení negativních vlivů spojených s uvězněním pachatele. Dále nepřetrhání důležitých sociálních vazeb (např. styk s rodinou, pracovní vztahy) a v neposlední řadě také ekonomické hledisko, jelikož uložení trestu domácího vězení není tak finančně náročné jako výkon trestu odnětí svobody.

V trestním právu je tento trest upraven v ustanovení § 60 a násl. tr. zákoníku. Dále v § 334a a násl. zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“). Lze také uložit i mladistvým jako trestní opatření za spáchané provinění, srov. § 24 odst. 1 písm. g), zák. mládeže.

---

³⁴ Čl. 14 Listiny.

³⁵ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, roč. 10, č. 12, s. 8.

Trest domácího vězení lze uložit až na dobu dvou let. Tato horní hranice se může zdát vzhledem k typové závažnosti trestných činů, za které jej lze ukládat (viz dále), neadekvátní. Avšak vzhledem k poznatkům ze zahraniční praxe se ukázalo, že tato horní hranice je naprosto postačující, jelikož se většinou ukládá v délce několika měsíců, a nikoli v letech. V plné délce by tento trest měl být jen zřídka uložen.³⁶

V jednotlivých ustanoveních upravujících trest domácího vězení najdeme podmínky pro jeho uložení, ustanovení týkající se výměry trestu, povinností pachatele a přeměnu trestu v sekundární sankci, kterou je trest odnětí svobody. Trestní řád upravuje výkon domácího vězení, do kterého patří kontrola výkonu trestu, důsledky nedodržování stanovených podmínek domácího vězení, odklad a přerušování výkonu trestu, jeho změna, upuštění a přeměna v trest odnětí svobody.

4.2. Podmínky uložení domácího vězení

4.2.1. Okruh trestných činů, za něž lze domácí vězení uložit

Nezákladnější podmínkou pro uložení trestu domácího vězení je okolnost, že pachatel je odsouzen za přečin. České trestní právo zná od 1. 1. 2010 dvě kategorie soudně trestných deliktů. Jde o přečiny a zločiny (§ 14 tr. zákoníku). Tyto kategorie vychází z typové závažnosti, která je vyjádřena trestní sazbou.³⁷ Jako přečiny jsou definovány všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let (§ 14 odst. 2 tr. zákoníku). Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let (§ 14 odst. 3 tr. zákoníku). Je tedy zřejmé, že trest domácího vězení je ukládán za méně závažnou činnost. Avšak jak správně uvádí Ščerba F.³⁸, není zcela moudré umožňovat uložení tohoto trestu i za nejzávažnější nedbalostní delikty, které se svojí typovou závažností rovnají zvláště závažným trestným činům. Jde například o trestný čin usmrcení z nedbalosti (§ 143 odst. 4 tr. zákoníku) nebo ohrožování zdraví závadnými potravinami a jinými předměty z nedbalosti (§ 157 odst. 5 tr. zákoníku).

Trest domácího vězení je tak vázán na stejnou podmínku jako u jiných alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Mezi tyto alternativy patří trest obecně prospěšných

---

³⁶ PÚRY, František, VÁLKOVÁ Helena. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I.: § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 820 (§ 60 odst. 1).

³⁷ NAVRÁTLOVÁ, J. Trest domácího vězení. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny*. Praha: Leges, 2009, s. 66.

³⁸ Ščerba, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. 278. s. 310.

prací (§ 62 odst. 1 tr. zákoníku), institut upuštění od potrestání (§46 odst. 1 tr. zákoníku) a odklony v trestním řízení. Z odklonů však tuto podmínku splňují pouze podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání.

4.2.2. Povaha a závažnost přečinu, osoba a poměry pachatele

Další podmínkou pro uložení tohoto alternativního trestu je, že na základě povahy a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele, lze mít důvodně za to, že postačí uložení tohoto trestu, a to popřípadě i vedle trestu jiného (§ 60 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku).

Povahu a závažnost uvádí § 39 odst. 2 tr. zákoníku, kdy povaha a závažnost trestného činu jsou určovány zejména významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsobem provedení činu a jeho následky, okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, osobou pachatele, mírou jeho zavinění a jeho pohnutkou. Z daného ustanovení plyne, že se jedná pouze o demonstrativní výčet. Neznamená to tedy, že soud při stanovení povahy a závažnosti trestného činu bude vycházet jen z těchto hledisek. Je zapotřebí zjistit všechna možná rozhodná hlediska pro posouzení závažnosti a povahy trestného činu a náležitě je ohodnotit, tedy uvést, zda a do jaké míry ta či ona okolnost závažnost trestného činu zvyšuje nebo snižuje (II/65).³⁹

Zjištění povahy a závažnosti spáchaného přečinu, stejně tak jako osoby a poměrů pachatele, je pro uložení trestu domácího vězení rozhodné. Je zcela jasné, že tento trest nemůže být uložen pachateli, jehož spáchaný přečin dosahuje takové závažnosti, při které by se potrestání uložením domácího vězení jevilo jako naprosto neadekvátní (např. vzhledem k chráněnému zájmu nebo způsobu provedení trestného činu a jeho následků). Povaha trestného činu brání v uložení domácího vězení v těch případech, pokud je trestný čin páchan z místa, kde se má tento trest vykonávat, tedy z daného obydlí.⁴⁰ Může jít například o delikty domácího násilí nebo o některé počítačové delikty.⁴¹ Při hodnocení osoby pachatele se musíme zaměřit především na možnost jeho nápravy. Zda vzhledem k jeho dosavadnímu způsobu života, jeho charakteru a především ke kladnému přístupu k uložení takového trestu za účelem jeho resocializace je vhodné uložení trestu domácího vězení. Dále přihlédneme ke snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky přečinu (srov. § 39 odst. 1 tr. zákoníku). Nemůžeme však zapomínat na poměry pachatele, které taktéž určují, zda domácí vězení bude moci být uloženo či nikoliv. Poměry

---

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, s. 62 (39 odst. 2 tr. zákoníku).

⁴⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. s. 311.

⁴¹ U počítačových deliktů může jít například o tzv. cracking, což je činnost určité osoby či osob, spočívající v odstraňování proprietárního softwaru, čímž dochází k porušování autorských práv. Blíže v ČERVENĚ, Pavol. *Cracking a jak se proti němu bránit*. Praha: Computer Press, 2001.

pachatele můžeme definovat jako: „Okolnosti, které přímo nesouvisí se spácháním trestného činu, avšak mohou ovlivnit úvahy o trestu. Jde tedy v podstatě o osobní a rodinné poměry, které existují v době rozhodování o trestu.“⁴² Důležité jsou především poměry pachatele vztahující se k místu výkonu tohoto trestu. Pokud pachatel nemá zajištěno trvalé bydlení na stálé adrese nebo jeho obydlí vzhledem k vnitřnímu, popř. vnějšímu stavu či osobám spolu žijících s pachatelem, je nepřijatelné pro výkon trestu domácího vězení, nepřipadá uložení takového trestu v úvahu.

4.2.3. Písemný slib

Další podmínkou, která musí být s výše uvedenými podmínkami kumulativně splněna, je písemný slib pachatele. Pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost (§ 60 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku). Písemný slib je jednou ze záruk řádného dodržení podmínek pro výkon TDV, resp. se v něm odráží ochota pachatele tento trest přijmout a vykonat. Hlavní motivací pro odsouzeného, aby poskytl souhlas s uložením domácího vězení, je především vyhnutí se závažnější sankci, kterou je trest odnětí svobody vykonávaný v nápravném zařízení.

V rámci poskytnutí písemného slibu je vhodné pachatele seznámit s informacemi týkajícími se vlastního výkonu trestu domácího vězení. Upevní se tak stanovisko pachatele, zda s uložením takového trestu opravdu souhlasí a je rozhodnut ho vykonat.⁴³ I když tato povinnost již existuje v případě, kdy soud využije možnosti obstarání písemného slibu prostřednictvím PMS nebo v případě, že soud obdrží písemný slib obviněného za okolností, z nichž není dostatečně patrné, že obviněnému je známa podstata trestu domácího vězení a s ním spojená omezení ve způsobu jeho života⁴⁴, bylo by vhodné zavést tuto povinnost obligatorně vždy před obstaráním písemného souhlasu pachatele.

Z uvedeného vyplývá, že jde o trest, který lze uložit pouze s písemným slibem, tedy souhlasem pachatele. Jde o jediný trest v platném českém právu, který nelze uložit proti vůli odsouzeného. To je zajisté pravda, ale jak již bylo výše zmíněno, uložením alternativního opatření proti vůli pachatele, resp. bez jeho ochoty spolupracovat, nemůže být naplněno smyslu alternativní sankce, kterým je předejití uložení trestu odnětí svobody. Proto i když je tento souhlas s uložením trestu

---

⁴² OSMANČÍK, Otakar a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. s. 24.

⁴³ PÚRY, František, VÁLKOVÁ Helena. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I.: § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 823 (§ 60 odst. 1).

⁴⁴ Srov. § 34 a § 34a vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

domácího vězení výslovně uveden v textu zákona, a navíc podmíněn písemnou formou, neznamená to, že u ostatních alternativ tento souhlas vyžadován není.

Písemný slib tu má mnohem důležitější význam než výslovný souhlas s dodržováním podmínek domácích vězení. Právým důvodem jeho zapracování, resp. zapracování poslední věty § 60 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku do zákonného textu, a to novelou č. 306/2009 Sb., je vypořádání se s nezákonným omezováním domovní svobody zaručené čl. 12 Listiny. Jeho obsah stanoví, že vstup do obydlí nebo jeho části (dále jen „obydlí“) je možný pouze se souhlasem toho, kdo v něm bydlí. Proto bylo zaneseno do zákona udělení písemného slibu o poskytnutí součinnosti při výkonu kontroly domácích vězení, aby se předešlo jejímu možnému maření. Součinností pachatele při výkonu kontroly je myšleno nejen poskytnutí přístupu do obydlí za účelem kontroly, ale také přístupu pro instalaci, reinstalaci, údržbu a kontrolu funkčnosti elektronického kontrolního systému.⁴⁵ Dle staré právní úpravy se zde mohl vyskytnout problém v případě, že písemný slib sice poskytnut byl, ale pachatel ho následně nedodržel tím, že odmítl probačnímu úředníkovi vstup do obydlí v rámci kontroly výkonu trestu nebo jiným způsobem bude mařit výkon kontroly trestu (například neumožněním instalace elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácích vězení nebo neumožněním instalace technického zařízení na těle odsouzeného). Předchozí úprava, tedy zákon účinný před přijetím novely č. 330/2011 Sb., stanovila v § 61 odst. 2 podmínky, při jejichž porušení došlo k uložení náhradního trestu odnětí svobody. Mezi těmito podmínkami však nebylo uvedeno ono poskytnutí součinnosti při výkonu kontroly. Proto při porušení této podmínky nemohlo dojít ke změně trestu domácích vězení na trest odnětí svobody. Jediné možné řešení při neposkytnutí potřebné spolupráce byl vznik odpovědnosti za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337 odst. 1 písm. f), tr. zákoníku). Výše zmíněnou novelou však byl tento problém vyřešen, a to změnou § 61 tr. zákoníku (viz dále).

Další možný konflikt s domovní svobodou zde může nastat v případě většího počtu spolubydlících. Nerozhodné je, zda jde o rodinné příslušníky nebo jiné osoby žijící ve stejném obydlí. Tito ostatní spolubydlíci nemají povinnost poskytnout potřebnou součinnost týkající se umožnění vstupu probačního úředníka do obydlí, které obývají s odsouzeným. Nedotknutelnost jejich obydlí je stále zaručena.⁴⁶ Písemný slib poskytnutý pachatelem se týká pouze jeho osoby. Daný problém by se dal vyřešit, stejně jako tomu je v Nizozemí nebo ve Švédsku, opatřením

---

⁴⁵ Srov. § 7 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácích vězení, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídání domácího vězení. Přel. Marcela Dietschová. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 232.

souhlasného stanoviska od osob, které s pachatelem dané obydlí obývají.⁴⁷ Takový úkol by byl svěřen PMS v rámci jejího předběžného šetření, stejně jako je tomu u písemného slibu pachatele.⁴⁸ S rozdílem, že zde by již nešlo pouze o možnost využít PMS při opatrování stanoviska týkajícího se souhlasu spolubydlících osob s výkonem trestu domácího vězení odsouzeného, ale přímo o jednu ze zákonných činností této služby. S tím, že by soud musel předem určit obydlí, v němž bude tento trest vykonáván, nikoliv až po vykonatelnosti rozhodnutí týkající se jeho uložení (viz dále).

Veškeré informace, důležité k rozhodnutí o uložení daného trestu, musí mít soud řádně zjištěny popřípadě i ověřeny. K těmto informacím zpravidla dojde výslechem obviněného nebo využitím možnosti si tyto informace obstarat prostřednictvím PMS v rámci předběžného šetření.

4.3. Samostatné uložení trestu domácího vězení

TDV může být uložen jako samostatný trest, pokud vzhledem k jeho povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba. Možnost uložení jiných trestů současně s domácím vězením je však limitována § 53 odst. 1 tr. zákoníku, dle něhož nemůže být domácí vězení uloženo zároveň s trestem odnětí svobody, což je logické vzhledem k tomu, že právě tento trest má domácí vězení nahrazovat. Dále jej nelze uložit vedle trestu obecně prospěšných prací.

U druhého trestu však nevidím v některých situacích důvod pro spojení těchto dvou trestů. Může tomu tak být například v situaci, kdy pachatel v době uložení trestu domácího vězení nevykonává žádné zaměstnání nebo povolání. V takové situaci by zajisté bylo možné spojení těchto dvou trestů, kdy by odsouzený v době stanovené soudem pro výkon zaměstnání, vykonával obecně prospěšné práce.

„Naproti tomu vedle trestu domácího vězení přichází v úvahu zejména uložení některého majetkového trestu, zejména peněžitého trestu (§ 67n tr. zákoníku) nebo trestu propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty (§70n tr. zákoníku) ve smyslu § 39 odst. 7 tr. zákoníku v případech, kdy pachatel získal nebo se snažil získat spáchaným přečinem majetkový prospěch, anebo některého z trestů zákazu činnosti (§ 73n tr. zákoníku), zákazu pobytu (§ 75 tr. zákoníku), zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (§ 76n tr. zákoníku) nebo spíše výjimečně trestu ztráty vojenské hodnosti (§ 79 tr. zákoníku). Naproti tomu bude vyloučeno s ohledem na

---

⁴⁷ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, roč. 10, č. 12, s. 8.

⁴⁸ Srov. § 34 vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

podmínky uložení v § 78 odst. 1 tr. zákoníku uložení trestu ztráty čestných titulů a vyznamenání a z povahy věci zřejmě i trestu vyhoštění (§ 80 tr. zákoníku).⁴⁹

4.4. Povinnosti odsouzeného

Nejzákladnější povinnost při výkonu trestu domácího vězení spočívá v setrvání odsouzeného v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období (§ 60 odst. 3 tr. zákoníku).

4.4.1. Obydlí

Jako první je stanovena povinnost zdržovat se v určeném obydlí. Definicí obydlí nám podává trestní zákoník v jeho výkladových ustanoveních, konkrétně v § 133. Předchozí znění trestního zákona před přijetím nového trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.) tento pojem neznalo. Operovalo pouze s pojmem „dům nebo byt“. Důvodová zpráva stanoví, že nově vymezený pojem „obydlí“ pokrývá mimo domů a bytů i obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení lidí. Důraz se klade na faktický stav bydlení bez ohledu na jeho právní titul. Bydlení můžeme popsat jako prostory, kde má uživatel své soukromí a svou domácnost.⁵⁰

Jisté problémy může vyvolat závěr definice obydlí uvádějící „příslušenství k nim náležející“, jelikož příslušenství již nikde v trestním zákoníku definováno není. Výklad tohoto pojmu je důležitý z hlediska vymezení, kde se odsouzený v rámci trestu domácího vězení ještě může pohybovat a kde již nikoliv. Pomůcku v jeho interpretaci nám může poskytnout zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který ve svém ustanovení § 121 odst. 2 popisuje příslušenství bytu jako vedlejší místnosti a prostory určené k tomu, aby byly s bytem užívány. Otázkou je, zda se pod příslušenství obydlí dá podřadit i například zahrada nebo oplocený dvůr.⁵¹ Zde bychom si mohli vzít příklad ze slovenské právní úpravy trestu domácího vězení, kde v § 53 odst. 2, zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, přímo vymezuje, že odsouzený je povinen zdržovat se ve svém obydlí, včetně k němu náležejících venkovních prostor. De lege ferenda je tedy vhodné uvažovat o zavedení bližšího vymezení prostor, kde se odsouzený může pohybovat i v naší právní úpravě.

---

⁴⁹ PÚRY, František, VÁLKOVÁ Helena. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I.: § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 821 (§ 60 odst. 1).

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2005, sp. zn. 8 Tdo 1417/2005.

⁵¹ Srov. rozhodnutí Krajského soudu v Olomouci ze dne 9. července 1958, sp. zn. 4 Co 448/58 nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 1/1980 Sb. rozh. tr.

Obydlí, ve kterém si má odsouzený odpykat svůj trest, není specifikováno již v odsuzujícím rozsudku, ale až následně po nabytí jeho vykonatelnosti nařízením vydaným předsedou senátu dle § 334a tr. řádu. Soud se však musí zabývat otázkou obydlí již při rozhodování o uložení trestu, aby zjistil, zda je vůbec vhodné tento trest uložit. Jak bylo výše řečeno, uložení trestu domácího vězení je možné, pokud k povaze a závažnosti přečinu a osobě a poměrům pachatele se má důvodně za to, že uložení tohoto druhu trestu postačí. Mezi poměry pachatele patří i jeho poměry k obydlí, ve kterém má být domácí vězení vykonáno. Pokud budou poměry pachatele týkající se obydlí neslučitelné s výkonem trestu domácího vězení a nebude zde možnost vykonat tento trest v jiném obydlí, které by mohl pachatel využít, nebude moct být tento trest ani uložen, protože v případě jeho uložení by se stal v rámci výkonu trestu nerealizovatelný.

K obstarání informací o obydlí pachatele je možno využít PMS (srov. § 4zák. o PMS). Soud musí zjistit jednak, zda jsou zabezpečeny podmínky k výkonu trestu domácího vězení v daném obydlí, ale také zda se odsouzený v obydlí opravdu zdržuje. Na základě zákona č. 13/2000 Sb., o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů, musí každý občan mít vedený svůj trvalý pobyt (někdy zván jako trvalé bydliště). To ovšem neznamená, že se na tomto bydlišti bude vyskytovat. Může nastat situace, kdy se osoba převážnou část v roce zdržuje na jiném místě, než v místě trvalého bydliště, například z důvodů pracovních či vzdělávacích. Proto i tyto informace mají velký význam pro posouzení vhodnosti obydlí.

TDV lze uložit také trestním příkazem, a to na dobu nejdéle jednoho roku. K trestnímu příkazu je nutné podotknout, že novela provedená zákonem č. 41/2009 Sb. zanesla do trestního řádu povinnost soudu, před uložení trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem, obstarat si zprávy probačního úředníka obsahující zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a o zdravotní způsobilosti obviněného, včetně stanoviska obviněného k uložení tohoto trestu (srov. § 314e odst. 3 tr. řádu). Tato povinnost původně nebyla zavedena u trestu domácího vězení, ale na základě poznatků z praxe došlo k osvědčení tohoto omezení a následnému zavedení (zákonem č. 193/2012 Sb.) v podobné podobě také u domácího vězení (srov. § 314e odst. 4 tr. zákoníku). Má se tak zabránit ukládání tohoto trestu trestním příkazem v nevhodných případech.

4.4.2. Časové období, ve kterém je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí

Na základě § 60 odst. 3 tr. zákoníku je zapotřebí k určenému obydlí nebo jeho části, kde se má trest domácího vězení vykonat, stanovit časové období, po které se pachatel musí v daném obydlí zdržovat. Soud toto období vymezí v odsuzujícím rozsudku.

V právní úpravě, která byla novelizována zákonem č. 330/2011 Sb., měl pachatel povinnost setrvat ve svém obydlí po dobu, která činila celý den ve dnech pracovního klidu a pracovního volna a v ostatních dnech od 20.00 hodin do 05.00 hodin, s možností soudu tuto dobu upravit jinak. Důvodová zpráva vysvětluje, že ke změně došlo z důvodu, kterým se daná specifikace ukázala v praxi jako příliš návodná pro soudní rozhodování, a to i přes to, že soudu bylo umožněno rozhodnout v rozsudku jinak a vymezit dobu odlišně.

Navrhované znění již zcela jasně ponechává na rozhodnutí soudu, aby podle konkrétních podmínek u každého jednotlivého odsouzeného vymezil dobu výkonu trestu s přihlédnutím k jeho konkrétním podmínkám.

Dle znění zákona, před výše zmíněnou novelou, měl tedy soud dvě možnosti ve stanovení doby, po kterou se má pachatel zdržovat v určeném obydlí. První varianta byla ta, že soud dobu nevymezil vůbec. Pachatel se tak musel zdržovat v obydlí po dobu zákonem stanovenou. V druhé variantě mohl soud sám dobu ve svém rozsudku vymezit.

V nynějším znění zákona je aplikovatelný již pouze druhý model, který jasně ponechává vymezení doby výkonu trestu na rozhodnutí soudu. Kritéria, ke kterým při vymezení doby musí soud přihlížet, uvádí trestní zákoník demonstrativně ve svém § 60 odst. 4. Mezi ně patří pracovní doba a čas potřebný k cestě do zaměstnání, péče o nezletilé děti, vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí. K těmto kritériím však musí přihlédnout tak, aby pachatele na svobodě přiměřeně postihнул. Soud může dobu, po kterou se má pachatel zdržovat v určeném obydlí, vymezit rozdílně i pro jednotlivé dny v týdnu.

Je samozřejmé, že každému pachateli může být doba, po kterou se má zdržovat v určeném obydlí vyměřena rozdílně v závislosti na rozsahu jeho pracovních a jiných povinností. Stanovený počet hodin i jejich vymezení v rámci dne bude záležet na tom, zda pachatel je zaměstnán po pravidelnou pracovní dobu každým dnem nebo se jedná o podnikatele s nepravidelnou pracovní dobou, popřípadě pachatele, který si práci teprve hledá. Obecný model denní doby, po kterou má odsouzený setrvat v obydlí ve standardním (průměrném) případě je v praxi stále určován podle předchozí právní úpravy, čili činí 9 hodin.

Zákonná úprava však stále při stanovení rozsahu doby, po kterou se má pachatel zdržovat v obydlí, postrádá vymezení určité minimální a maximální hranice, mezi nimiž by se soud při svém rozhodování musel pohybovat. V současné době je tento rozsah limitován pouze prostřednictvím účelu trestu a základních zásad pro ukládání trestních sankcí, a to především zásadou přiměřenosti a zásadou humanity sankcí, což způsobuje nejednotnost a

nepředvídatelnost ve stanovování rozsahu trestu domácího vězení. Proto by bylo vhodné určení těchto hranic do zákonné úpravy zanést.⁵²

Výše zmíněná povinnost spočívající v setrvání v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období může být porušena pouze z důležitých důvodů odsouzeného. Těmito důvody jsou zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu (srov. § 60 odst. 3 tr. zákoníku).

Vzhledem k přesně a individuálně vymezené době, po kterou se musí odsouzený v určeném obydlí zdržovat stanovené na základě důkladného zhodnocení všech kritérií uvedených v § 60 odst. 4 tr. zákoníku, by mohlo dojít k porušení těchto povinností opravdu pouze ze závažných důvodů, které jsou ke své povaze tolerovatelné. Jisté vodítko nám poskytuje i druhý zákonem uvedený důležitý důvod, kterým je poskytnutí zdravotních služeb v důsledku onemocnění nebo úrazu.

V této souvislosti byla vyhláškou č. 456/2009 Sb., o výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů v jejím § 4 odst. 2 stanovena povinnost odsouzeného v případě vyskytnutí se některého z důležitých důvodů pro porušení podmínek domácího vězení neprodleně informovat probačního úředníka a soud, který trest uložil. Bez této povinnosti by mohla nastat situace, že by se pachatel nezdržoval v místě výkonu trestu domácího vězení v době, kdy tak má činit a následně na dotaz probačního úředníka, proč se nezdržoval v určeném obydlí ve stanovenou dobu, by mu bylo odpovězeno, že tak nemohl činit z důvodu svého onemocnění a návštěvy u poskytovatele zdravotnických služeb. Jelikož při výkonu dozoru domácího vězení zatím není používán elektronický kontrolní systém pro detekci pohybu odsouzeného (v současné době probíhá zkušební provoz, viz dále) a výkon je stále zajišťován pouze prostřednictvím probačních úředníků, nedá se zjistit, jak dlouho odsouzený u poskytovatele zdravotních služeb doopravdy byl. Uložení této povinnosti došlo ke zpřehlednění pohybu a pobytu odsouzeného v případech vzniku důležitých důvodů spojených s možností dovoleného porušení podmínek výkonu tohoto trestu. Povinnost informovat probačního úředníka však v případech ohrožujících život nebo závažný způsobem zdraví člověka nebude bezprostředně vyžadována, resp. její nesplnění nebude považováno za porušení podmínek spojených s výkonem TDV.

---

⁵² ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 3.

Mezi další důležité důvody, pro které je možné porušit povinnost zdržovat se na soudem určeném místě ve stanovenou dobu, může spadat také například účast odsouzeného na svatbě, pohřbu, narození dítěte apod.

Mimo to soud může odsouzenému navíc povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

4.4.3. Ostatní povinnosti odsouzeného

Při výkonu trestu domácího vězení lze pachateli uložit přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti uvedené v § 48 odst. 4 tr. zákoníku. Tato přiměřená omezení nebo povinnosti jsou ukládána především proto, aby pachatel vedl řádný život (§ 60 odst. 5 tr. zákoníku). „Řádný život můžeme definovat jako dodržování právního řádu a dalších základních norem občanské společnosti, plnění povinností vůči státu i vůči společnosti (zaměstnavateli, rodině), nezneužívání svých práv proti spoluobčanům, nenarušování občanského soužití v bydlišti ani v zaměstnání, nedopouštění se přestupků, jiných deliktů a trestných činů (R 19/1976).“⁵³ Vedení řádného života však není jednou ze zákonných podmínek při výkonu domácího vězení, jako je tomu například u trestu obecně prospěšných prací, tudíž při jeho nedodržení nemůže soud tento trest přeměnit na trest odnětí svobody. „Důsledkem pak může být to, že když pachatel odsouzený k trestu domácího vězení v době výkonu tohoto trestu spáchá nový trestný čin (TDV samozřejmě nedokáže vytvořit pro odsouzeného dokonalou překážku pro páchání trestné činnosti), bude za něj třeba i odsouzen ještě před tím, než uplyne doba, na kterou byl uložen TDV, trest domácího vězení musí přesto zůstat v platnosti, neboť nebyl naplněn žádný z důvodů pro přeměnu domácího vězení na trest odnětí svobody.“⁵⁴ Zákodárce by tak de lege ferenda měl tuto povinnost zavést do zákonné úpravy například uvedením jako jeden z důvodů pro přeměnu trestu domácího vězení v § 61 tr. zákoníku.

Dále soud zpravidla uloží taktéž, aby pachatel podle svých sil nahradil škodu nebo odčinil nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil nebo aby vydal bezdůvodné obohacení získané trestným činem (§ 60 odst. 5 tr. zákoníku). Tyto další povinnosti jsou stejné jako u trestu podmíněného odnětí svobody (srov. § 82 odst. 2 tr. zákoníku). U podmíněného trestu odnětí svobody, aby se pachatel osvědčil, musí tyto povinnosti vykonat do skončení zkušební doby. U domácího vězení však žádná zkušební doba stanovena není, proto je možné tyto povinnosti splnit jen do konce doby výkonu trestu domácího vězení.

---

⁵³ VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011, s. 129.

⁵⁴ ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 4.

Poslední, šestý odstavec § 60 tr. zákoníku pojednává o možnosti uložení pachatelů ve věku blízkému věku mladistvých vedle přiměřených omezení a přiměřených povinností nebo samostatně také některá z výchovných opatření uvedených v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže za obdobného užití podmínek stanovených pro mladistvé. Je tomu tak, aby bylo využito výchovného působení rodiny, školy a dalších subjektů.

4.5. Přeměna trestu domácího vězení

„Důležité je, aby odsouzený přesně znal pravidla, jimiž se musí během domácího vězení řídit. Není účelem domácího vězení vystavit odsouzeného nejistotě a strachu, proto musí být každý odsouzený přesně poučen, která jednání se považují za porušení podmínek a mohou vést k nařízení výkonu trestu odnětí svobody.“⁵⁵

Přeměna trestu domácího vězení na sekundární sankci trestu odnětí svobody prošla od přijetí nového trestního zákoníku zajímavou změnou. Předchozí znění § 61 tr. zákoníku⁵⁶ se skládalo ze dvou odstavců. První odstavec stanovil, že pokud bude TDV zmařen, dojde ke změně tohoto trestu na trest odnětí svobody, a to v délce až jednoho roku, který soud určí již při ukládání trestu domácího vězení, zatímco druhý odstavec popisoval, co znamená ono zmaření trestu domácího vězení, které definoval jako nedodržení stanovených podmínek uvedených v § 60 odst. 3 až 5 (viz poznámka 57).⁵⁷

Z výše uvedeného plyne, že soud v odsuzujícím rozsudku pevně stanovil výměru trestu odnětí svobody, po kterou musel pachatel v případě zmaření podmínek domácího vězení setrvat ve věznici. Odsouzený tak musel vykonat celý náhradní trest odnětí svobody, nikoliv pouze jeho poměrnou část. Nezáleželo ani na tom, zda k nedodržení podmínek uvedených v § 60 odst. 3 až 5 (viz poznámka 57) došlo při započítání výkonu trestu domácího vězení, nebo až na jeho konci. Sazba odnětí svobody byla stále ve stejné výši, bez ohledu na dobu již vykonaného trestu, což zajisté postrádalo znaky spravedlivého trestu. Tato nespravedlnost by se projevila například v situaci, kdyby došlo k odsouzení dvou, osobou i poměry, stejných pachatelů totožného trestného činu k výkonu trestu domácího vězení. Oba by následně porušili povinnosti stanovené § 60 odst. 3 až 5 (viz poznámka 57), jeden z nich by však tyto povinnosti nedodržel na začátku výkonu trestu, zatímco druhý na jeho konci (třeba i v poslední den jeho výkonu). Celková doba

---

⁵⁵ HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, roč. 10, č. 12, s. 10.

⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb. účinnému ke dni 1. 1. 2010.

⁵⁷ Tento model, v souvislosti s platnou právní úpravou, i nadále preferuje Ščerba F., srov. ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 3 – 5.

působení trestu na pachatele by tak byla rozdílná. Došlo by tím k porušení základních zásad pro ukládání trestů, zejména k porušení zásady individualizace použitých sankcí.

Tento systém však na pachatele lépe působil v souvislosti s řádným dodržováním všech podmínek domácího vězení po celou dobu jeho výkonu, protože v opačném případě by mu byl nařízen náhradní trest odnětí svobody, a to v plné výši.

Současná úprava se může zdát pro pachatele méně motivující, jelikož doba, po kterou by byl pachatel v případě porušení povinností domácího vězení umístěn do věznice, se postupně s výkonem tohoto trestu zkracuje. Řešení je možné nalézt ve zvýšení horní hranice trestní sazby přeměněného trestu odnětí svobody (viz dále).

Další nevýhodou předcházející úpravy bylo, že v § 61 (viz poznámka 57) nereagovala na nedodržení poskytnutí veškeré potřebné součinnosti při výkonu kontroly, která vychází z písemného slibu daného pachatelem před uložením trestu domácího vězení. Písemný slib v této části byl tedy nadbytečný, jelikož jeho poskytnutí se sice vyžadovalo, ale jeho nedodržení už nezpůsobovalo nařízení náhradního trestu odnětí svobody.

Platná právní úprava oba předchozí problémy vyřešila. Dosáhla toho tím, že obsah § 61 tr. zákoníku je nyní popsán více obecněji než v předchozí úpravě. Není v něm již odkazováno pouze na konkrétní podmínky, jejichž porušením dojde k přeměně domácího vězení na trest odnětí svobody. Zákonodárce daný paragraf popsal tak, aby k přeměně na trest odnětí svobody mohlo dojít nejen z důvodu tří, resp. čtyř (u pachatelů ve věku blízkému věku mladistvých) taxativně stanovených podmínek (porušení základní povinnosti zdržovat se v určeném obydlí ve stanovenou dobu, porušení soudem uložených přiměřených omezení nebo přiměřených povinností, nenahrazení škody způsobené trestným činem, a u pachatelů ve věku blízkému věku mladistvých porušení uložených výchovných opatření), ale i na základě porušení jiných důležitých povinností spojených s trestem domácího vězení.

V současnosti může být TDV přeměněn na trest odnětí svobody za podmínek, pokud se pachatel v době od odsouzení, tj. od právní moci odsuzujícího rozsudku, do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, pod tuto podmínku můžeme například zařadit již výše zmíněné nedodržení písemného slibu týkajícího se poskytnutí veškeré potřebné součinnosti při výkonu kontroly domácího vězení. Dále může být trest přeměněn, pokud pachatel jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest. Ze spojení „jinak maří výkon tohoto trestu“ plyne, že zákonodárce myslel i na situace, které ze zákonné

úpravy mohou v budoucnu teprve vyplynout. Jelikož jde o nový druh trestu, není zcela jasné, jaké situace se při výkonu tohoto trestu ještě vyskytnou (například v souvislosti s chystaným zavedením elektronického monitoringu odsouzených).

Z uvedeného vyplývá, že nynější úprava přeměny trestu domácího vězení je téměř totožná s úpravou trestu obecně prospěšných prací (srov. § 65 odst. 2 tr. zákoníku). Zákodárce zřejmě pouze zkopíroval právní úpravu obecně prospěšných prací a použil ji do trestu domácího vězení. Proto se v § 61 tr. zákoníku vyskytuje například spojení „sjednané podmínky“, které se sjednávají u obecně prospěšných prací (srov. § 336 odst. 3, 6 tr. řádu), u domácího vězení s odsouzeným nikdo žádné podmínky nesjednává.⁵⁸ Nebo spojení „a to i během doby stanovené pro jeho výkon“, jež bylo do zákonné úpravy u trestu obecně prospěšných prací zaneseno z důvodu upřesnění možnosti přeměnit trest obecně prospěšných prací na trest odnětí svobody již v průběhu výkonu trestu. Jelikož dle právní úpravy účinné před 1. 1. 2010 se tato možnost dovozovala pouze z judikatury. Z povahy trestu domácího vězení je však tato formulace jednoznačně nadbytečná. Bylo by proto vhodné na základě budoucích novelizací znění tohoto paragrafu upravit tak, aby lépe korespondoval s trestem domácího vězení.

Při rozhodování o přeměně domácího vězení soud musí důkladně zvážit všechny okolnosti, které by ke změně vedly. K přeměně zajisté nepovede ojedinělé porušení uložené přiměřené povinnosti nebo přiměřeného omezení. Pro rozhodnutí o přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody je potřebné, aby byl soud průběžně informován PMS, popř. provozovatelem elektronického kontrolního systému, o průběhu výkonu domácího vězení (viz dále).

K přeměně může dojít i během doby stanovené pro jeho výkon, přičemž každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.

Z tohoto plyne, že nejdelší možná délka trestu odnětí svobody může činit maximálně 2 roky. Zde se stejně jako Ščerba F.⁵⁹ domnívám, že vzhledem k tomu, že se jedná o nejzávažnější alternativní druh trestu k trestu nepodmíněného odnětí svobody, tato maximální délka přeměněného trestu přímo neodpovídá povaze a závažnosti trestných činů, za které TDV může být ukládán. Především pokud lze trest domácího vězení ukládat za přečiny, pod které spadají úmyslné trestné činy s horní hranicí trestní sazby do pěti let a všechny nedbalostní trestné činy, mezi které mohou spadat i trestné činy se sazbou odnětí svobody v délce až deseti let.

---

⁵⁸ ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 4.

⁵⁹ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, ročník neuveden, č. 10, s. 86.

Maximální délka přeměněného trestu odnětí svobody by měla být, bez započtení doby již vykonaného trestu domácího vězení, alespoň v dvojnásobné délce stávající horní hranice odnětí svobody, tedy každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení by se počítal za dva dny odnětí svobody. Tím by se pachatel dostatečně motivoval k dodržování podmínek výkonu trestu domácího vězení, což se s nynější dvouletou hrozbou odnětí svobod říci nedá. Pachatel trestného činu si musí uvědomit, že uložením trestu domácího vězení stát (representovaný soudem) projevuje svoji shovívavost k pachateli tím, že mu ukládá trest méně přísný než trest odnětí svobody. Nerespektováním této shovívavosti nemůže pachatel očekávat nic jiného než přeměnu trestu domácího vězení zpět na původní trest odnětí svobody s adekvátní trestní sazbou.

Ke zvýšení trestní sazby sekundárního trestu odnětí svobody vybízí i méně závažný alternativní trest, trest peněžitý, který umožňuje při jeho nevykonání uložit náhradní trest odnětí svobody až na čtyři léta (srov. § 69 odst. 1 tr. zákoníku).

Na základě povahy trestu domácího vězení jako nejpřísnějšího alternativního trestu a zvýšení motivace odsouzeného řádně plnit podmínky výkonu trestu lze de lege ferenda doporučit zvýšení maximální hranice délky odnětí svobody. Dále je vhodné v rámci novelizací trestního zákoníku k trestu domácího vězení doplnit institut výjimečného ponechání trestu domácího vězení v platnosti (srov. § 65 odst. 3 nebo § 86 odst. 1 tr. zákoníku). Jelikož příčina k přeměně trestu domácího vězení nemusí být vždy až tak závažná, aby byl nařízen trest odnětí svobody.

Pokud dojde k naplnění podmínek k přeměně TDV na trest odnětí svobody, soud rozhodne o jeho přeměně, a to i během doby stanovené pro jeho výkon. Při tomto rozhodnutí zároveň obligatorně rozhodne o způsobu výkonu trestu odnětí svobody (§ 56 tr. zákoníku).

O přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody rozhodne předseda senátu na návrh probačního úředníka nebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. Proti takovému rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (srov. § 334g tr. řádu).

Jistým problémem platné právní úpravy týkajícím se přeměny trestu domácího vězení na trest odnětí svobody je ten, že nestanovuje okamžik, od kterého se bude přepočítávat doba trestu domácího vězení nebo jeho zbytku na trest odnětí svobody. Otázkou je, kdy tento okamžik nastane. Zda již dnem, kdy došlo k porušení podmínek, které jsou spojeny s přeměnou trestu, nebo až dnem podání návrhu na přeměnu trestu probačním úředníkem, popř. sdělení skutečnosti, týkající se nedodržení podmínek výkonu trestu domácího vězení, prostřednictvím probačního

úředníka nebo provozovatele elektronického kontrolního systému. Případně až dnem rozhodnutí soudu o přeměně.

Předchozí právní úprava užívající model náhradního trestu se touto otázkou zabývat nemusela, jelikož doba, kterou měl odsouzený strávit v odnětí svobody, již byla stanovena přímo v odsuzujícím rozsudku.

Pro určení výše zmíněného okamžiku je důležité si uvědomit, že každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se započítá jako jeden den odnětí svobody, a že čím větší počet dnů odnětí svobody, tím větší motivace odsouzeného k řádnému plnění podmínek trestu domácího vězení. Dále je také důležité vzít na vědomí, že mezi porušením podmínek spojených s řádným výkonem trestu domácího vězení a podáním návrhu na přeměnu trestu může vzniknout prodleva i několika dní, například z důvodu objasnění příčiny, díky které byly podmínky výkonu trestu porušeny, zda šlo o důležité důvody ospravedlňující porušení podmínek výkonu trestu či nikoliv.

Z těchto důvodů se přikláním k názoru, že okamžik rozhodný pro počátek stanovení doby sekundárního trestu odnětí svobody, by měl být určen ke dni porušení podmínek spojených s řádným výkonem trestu domácího vězení a ne až ke dni, kdy dojde k podání návrhu na přeměnu trestu domácího vězení na trest odnětí svobody nebo k rozhodnutí soudu o této přeměně.

Avšak v případě, že by odsouzený v době od porušení podmínek spojených s přeměnou trestu domácího vězení do rozhodnutí o přeměně trestu i nadále TDV řádně vykonával, musel by soud tuto dobu vzít na vědomí a při analogickém použití § 92 odst. 2 tr. zákoníku rozhodnout ve smyslu ustanovení § 334 odst. 1 tr. řádu o započítání vykonaného trestu domácího vězení do přeměněného trestu odnětí svobody za použití § 61 tr. zákoníku (i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody).⁶⁰

Právní úprava by tedy měla být doplněna o ustanovení týkající se určení rozhodného okamžiku kvůli stanovení počátku pro přepočítání trestu domácího vězení nebo jeho zbytku na trest odnětí svobody.

---

⁶⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 7 Tz 138/98, [R 50/99 IV.].

4.6. Výkon trestu domácího vězení

4.6.1. Nařízení výkonu trestu domácího vězení

Prvním krokem pro výkon trestu domácího vězení je úkon předsedy senátu, kterým zasílá odsouzenému a příslušnému středisku Probační a mediační služby nařízení výkonu tohoto trestu. To vše však až poté, co se rozhodnutí o uložení trestu domácího vězení stane vykonatelným. Dané nařízení v sobě obsahuje stanovení počátku výkonu trestu a místa jeho realizace. (srov. § 334a odst. 1 tr. řádu)

Příslušným předsedou senátu pro nařízení výkonu trestu domácího vězení bude na základě § 315 odst. 1 tr. řádu předseda senátu soudu, který ve věci rozhodl v prvním stupni.

Při určení počátku výkonu trestu předseda senátu musí přihlídnout k záležitostem pachatele, které je zapotřebí před započítáním výkonu domácího vězení obstarat. Zřejmě půjde o záležitosti osobní a rodinné povahy. K obstarání těchto záležitostí poskytne přiměřenou lhůtu, resp. stanoví počátek výkonu tohoto trestu až po uplynutí této přiměřené doby. Doba se bude odvíjet od závažnosti a neodkladnosti konkrétních záležitostí. (srov. § 334a odst. 2 tr. řádu).

Stejně tak musí předseda senátu důkladně zvážit určení místa výkonu trestu domácího vězení, protože jak jsem již výše zmiňoval, tak místo výkonu tohoto trestu je určováno až při jeho výkonu, nikoliv při jeho ukládání. Soud však otázky týkající se určení místa výkonu trestu odnětí svobody musí hodnotit a informace k tomu potřebné získávat již při rozhodování, zda TDV pachateli uloží či neuloží. Zhodnocení vhodnosti obydlí totiž patří mezi základní podmínky pro aplikaci domácího vězení, konkrétně spadá pod poměry pachatele. Je proto nelogické, že soud neurčí konkrétní obydlí, ve kterém se má TDV vykonat již v odsuzujícím rozsudku. Přispěl by tak ke zvýšení právní jistoty týkající se určení konkrétního obydlí a urychlení procesu nařízení výkonu domácího vězení. De lege ferenda je tedy vhodné tuto změnu doporučit.

Za současné právní úpravy soud musí znovu hodnotit veškeré faktory týkající se obydlí, ve kterém má být trest vykonán. V první řadě zda bydliště, na kterém má hlášený trvalý pobyt, opravdu obývá, pokud tomu tak není, zjišťuje obydlí, kde se odsouzený opravdu zdržuje. V souvislosti s tímto musí zhodnotit, zda obydlí je vzhledem k vnějším a vnitřním faktorům obyvatelné, resp. způsobilé k výkonu domácího vězení. Dále nesmí zapomenout zhodnotit osobní a rodinné poměry odsouzeného. Je-li zaměstnán, přihlídně i k místu výkonu zaměstnání a k možnostem dopravy do zaměstnání (srov. § 334a odst. 3 tr. řádu).

4.6.2. Kontrola výkonu trestu a jeho nedodržování

Kontrola výkonu trestu domácího vězení patří mezi nejdůležitější činnosti spojené s tímto trestem. Lze ji vykonávat dvěma způsoby. Namátkovou kontrolou realizovanou probačním úředníkem nebo prostřednictvím elektronického monitoringu, zajišťovaného PMS ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného (srov. § 334b tr. řádu). V současné době je situace řešena prakticky pouze prostřednictvím namátkových kontrol bez ohledu na právě probíhající projekt zkušebního provozu elektronického monitoringu (viz dále).

Odsouzený je povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu. Další podrobnosti týkající se kontroly výkonu trestu domácího vězení jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb.

V případě, kdy odsouzený nedodržuje podmínky stanovené pro výkon domácího vězení, uložená přiměřená omezení a přiměřené povinnosti nebo se nesnaží na základě svých sil nahradit způsobenou škodu, odčinit nemajetkovou újmu, kterou trestným činem způsobil nebo nevydal bezdůvodné obohacení trestným činem získané, má probační úředník nebo provozovatel elektronického kontrolního systému povinnost, jakmile se tyto skutečnosti dozví, je bezodkladně nahlásit soudu, který výkon trestu nařídil.

4.6.2.1. Elektronický monitoring

4.6.2.1.1. Zavádění elektronického sledování

Jak bylo výše zmíněno, dle naší právní úpravy lze výkon trestu domácího vězení zajistit dvěma způsoby. Namátkovou kontrolou realizovanou probačním úředníkem nebo prostřednictvím elektronického monitoringu zajišťovaného PMS ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému.

Druhá možnost kontroly výkonu domácího vězení v podobě elektronického monitorovacího systému však v našem právním prostředí nebyla doposud oficiálně zavedena.

Původní myšlenka zavedení elektronického monitoringu byla rozdělena do tří fází. První fáze spočívala v zavedení namátkových kontrol, které budou probíhat od nabytí účinnosti nového trestního zákoníku (1. 1. 2010) až do doby zavedení elektronického monitoringu. Druhá fáze se již zabývala elektronickým monitoringem, resp. vyhlášením výběrového řízení na externího poskytovatele monitorovacího systému (odhadovalo se na rok 2011). Třetí a závěrečná fáze,

plánovaná na rok 2011 – 2013, představovala úplné propojení elektronického monitoringu s trestem domácího vězení včetně legislativních úprav s tímto spojených, aby tak došlo ke komplexnímu zakotvení výkonu kontroly domácího vězení do českého trestního práva.⁶¹

Vzhledem k politické situaci (především v personálních změnách na ministerstvu spravedlnosti) a ekonomickým úsporám došlo k realizaci pouze první fáze.

K efektivnímu výkonu trestu domácího vězení je však zapotřebí zavedení elektronického monitoringu, neboť dle metodického postupu úředníků Probační a mediační služby v oblasti výkonu kontroly trestu domácího vězení si probační úředník po zvážení všech okolností stanoví plán namátkových kontrol, přičemž v plánu zohledňuje skutečnost, že odsouzený musí být osobně zkontrolován minimálně třikrát v jednom měsíci. Podle individuálních okolností případu je možné tuto četnost namátkových kontrol zvýšit (údaje poskytnuté Karbanem M., analytikem Probační a mediační služby ČR). Kontrola výkonu domácího vězení je vzhledem k výše uvedenému velice nedostatečná a postrádá punitivní charakter. Odhalení nedodržování podmínek trestu domácího vězení, spočívajících v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí v předem stanovenou dobu, je v tomto modelu spíše věcí náhody.

Z tohoto důvodu soudci nemají důvěru v trest domácího vězení a raději ho neukládají.⁶² Zavedením elektronického monitoringu by se daná situace měla vyřešit.

Jedním z důvodů bránících zavedení formy elektronického sledování odsouzených jsou vysoké pořizovací náklady na nákup vlastního vybavení a zajištění personálu pro sledování osob. Existuje však ještě druhá, ne tak nákladná, varianta elektronického sledování odsouzených a to varianta realizovaná prostřednictvím soukromého subjektu. I důvodová zpráva k trestnímu řádu se vyjadřuje k této možnosti. Návrh zákona původně vycházel z předpokladu, že kontrolu výkonu trestu domácího vězení technickými prostředky bude zajišťovat Policie České republiky (dále jen „Policie ČR“). K zásadní připomínce Ministerstva vnitra, které se svěřením této nové kompetence policii nesouhlasilo s poukazem na to, že jde o tzv. nepolicejní činnost a již bylo vyhověno, bude nutno vycházet z náhradní varianty, z níž vychází i úvahy o nákladech na vybudování elektronického kontrolního systému, tj. že bude tuto kontrolní činnost zajišťovat speciální agentura působící v soukromém sektoru (viz např. Velká Británie).

---

⁶¹ Srov. *Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti – Trest domácího vězení* [online]. justice.cz, [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=5067&o=23&j=33&d=309463>>.

⁶² Srov. VANTUCH, Pavel. Podmíněné propouštění z výkonu trestu a možnosti řešení problému přeplnění věznic. *Trestní právo*, 2012, roč. 16, č. 2, s. 10.

V současné době existuje mnoho společností, jež mohou státu nabídnout službu týkající se elektronického monitoringu, realizovanou prostřednictvím vlastní techniky a personálu. Stát tak ušetří na pořizovacích nákladech a od provozovatele elektronického kontrolního systému si již kupuje pouze službu, jejíž náklady se zpravidla rovnají polovině ceny, kterou stát vynaloží na uvěznění stejného počtu osob po stejnou dobu.⁶³

Náklady elektronického monitoringu však nejsou jedinými náklady spojenými s výkonem trestu domácího vězení. Nesmí se zapomínat na nemalý objem výdajů spojených s resocializačními programy ukládanými pachatelům.

4.6.2.1.2. Charakteristika zařízení sloužících k elektronickému sledování

Zařízení sloužící k elektronickému sledování můžeme rozdělit do dvou systémů řízených počítačem, na systém pasivní a systém aktivní.⁶⁴

Pasivní systém spočívá v navazování kontaktu s odsouzeným prostřednictvím telefonní linky. Počítač je programován tak, aby přes den v rámci pravidelných nebo náhodně zvolených intervalech telefonicky kontaktoval odsouzeného a ověřoval jeho přítomnost pomocí zařízení, sloužícího k rozluštění kódu, které má upevněno na paži či na noze. Počítač následně vyhodnocuje, zda ohlášení proběhlo v pořádku. Tento systém se v dnešní době již skoro nepoužívá. Je tomu tak proto, že ne v každém obydlí se nachází pevná linka, pomocí které by tento systém mohl být realizován. Užití mobilního telefonu nepřipadá v úvahu.

Aktivní systém se skládá ze dvou forem sledování. Buď prostřednictvím elektronického náramku spojeného s řídicí jednotkou umístěnou v obydlí odsouzeného, nebo prostřednictvím vysílačky umístěné na jeho těle. První forma spočívá v připevnění plastového pásku, uvnitř s elektrickým obvodem, jehož součástí je zařízení velikosti a tvaru náramkových hodinek, které neustále vysílá signál přijímající řídicí jednotkou umístěnou v obydlí, která v sobě skrývá vysílačku a jednoduchou pevnou linku. Síla signálu je nastavena podle velikosti určeného obydlí tak, aby se odsouzený mohl volně pohybovat po celém jeho prostoru. V případě, že je signál přerušen v době, kdy je odsouzený povinen se zdržovat v obydlí, systém spustí alarm, který upozorní, že došlo k vzdálení se odsouzeného z místa výkonu trestu. Druhá forma již nepotřebuje umístění řídicí jednotky v obydlí, ale postačí umístění vysílačky na tělo odsouzeného. Jedná se o sledování

---

⁶³ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 237 - 238.

⁶⁴ KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. Přel. Marcela Dietschová. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 230.

prostřednictvím satelitů, které dokáže s vysokou přesností určit, kde se odsouzený v daném čase zrovna zdržuje.⁶⁵

„Elektronický náramek se umísťuje na kotník (nikoliv na ruku), aby se nedal bez poškození stáhnout. Přetržení nebo rozstřížení náramku poruší elektrický obvod v něm ukrytý a vzápětí je řídicí jednotkou signalizováno kontrolnímu středisku. Náramek i řídicí jednotka mají vlastní zdroj nabíjení, takže případný výpadek dodávky elektrické energie v bytě odsouzeného na provoz nemá vliv. V řídicí jednotce je citlivé čidlo, které eviduje snahu o její přemístění. Další využití elektronického monitoringu – při vazbě, trestu zákazu pobytu, přiměřených povinností a omezení při obecně prospěšných prací nebo podmíněném trestu odnětí svobody.“⁶⁶

4.6.2.1.3. Elektronický monitoring a přítomnost

V současné době probíhá projekt s názvem „Experiment elektronického monitoringu“. Experiment byl zahájen 1. července 2012 Probační a mediační službou ČR ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR a potrvá po dobu čtyř měsíců. K celkovému vyhodnocení dojde v prosinci tohoto roku. Veřejnou zakázku na realizaci tohoto experimentu vyhrála společnost 3M Česko, spol. s r.o., která poskytla k pronájmu 25 monitorovacích zařízení.⁶⁷ Výkon kontroly trestu domácího vězení pomocí elektronického monitoringu v rámci tohoto testu tedy nebude realizován prostřednictvím soukromého subjektu, jak by tomu mělo být v budoucnu v praxi, ale přímo Probační a mediační službou.

Cílem experimentu, jak uvádí Štern P., ředitel PMS, je zjistit, „jak náročná je pro zaměstnance PMS instalace a demontáž zařízení, kolik lidí musí sledovat provoz centra, které přijímá signál z elektronického vysílače, zda naši úředníci budou mít víc času na práci s odsouzenými a samozřejmě také funkční spolehlivost a účinnost zařízení.“⁶⁸

Testu, jak bude elektronický monitoring v praxi fungovat, se zúčastnilo 24 odsouzených, kterým byl uložen TDV, nebo mají v rámci podmíněného propuštění uloženo opatření shodné s domácím vězením, a dobrovolně souhlasili s instalací řídicí jednotky v jejich obydlí a umístěním náramku na jejich těle. Kvůli přesnějším informacím byl současně s odsouzenými jeden náramek

⁶⁵ KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, č. 8, s. 237.

⁶⁶ Tamtéž, s. 237.

⁶⁷ *Domácí vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=73>.

⁶⁸ JURKOVÁ, Marcela. *První domácí vězňi dostávají náramky. Vyjdou na 165 korun denně, vězení by stálo tisícovku* [online]. iHNed.cz, 1. srpna 2012 [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/c1-56861430-prvni-domaci-vezni-dostavaji-naramky-vyjdou-na-165-korun-denne-vezeni-by-stalo-tisicovku>>.

přípevněn také na těle probačního úředníka. Namátkové kontroly i u těchto osob však budou nadále probíhat z důvodu kontroly funkčnosti zařízení.⁶⁹

Náklady na experiment za půlroční nájem za 25 přístrojů od společnosti 3M Česko, spol. s r.o. budou činit částku přes půl milionu korun. Dle Šterna P. vycházejí denní náklady na odsouzeného ve věznici na 1 000,- Kč, zatímco v domácím vězení v rámci experimentu elektronického monitoringu 165,- Kč.⁷⁰ Tato informace je zajisté z ekonomického hlediska velmi příznivá, ale finanční úspora nesmí být hlavním důvodem ukládání TDV.

4.6.3. Odklad a přerušení výkonu trestu

Předseda senátu má pravomoc z důležitých důvodů na dobu potřebnou odložit nebo přerušit výkon trestu domácího vězení (srov. § 334d tr. řádu).

Mezi tyto důležité důvody mohou opět spadat osobní a rodinné nebo pracovní problémy či jiné okolnosti, kterými mohou být například vážné zdravotní problémy pachatele vyžadující jeho hospitalizaci nebo zajištění obydlí vhodného pro výkon TDV. Dané ustanovení reaguje jak na problémy, které se vyskytnou v období od odsouzení pachatele po nařízení výkonu domácího vězení, tak na problémy, které vyvstanou až v jeho průběhu.

Doba potřebná, při níž dojde k odložení nebo přerušení výkonu trestu, se v usnesení předsedy senátu neuvádí. Záleží na posouzení předsedy senátu, zda důležité důvody stále ještě trvají, nebo již pominuly. Jakmile předseda senátu zjistí, že důvody pro odložení nebo přerušení pominuly, sám nařízené odložení nebo přerušení zruší. Doba, po kterou byl výkon trestu odložen nebo přerušen, však nemá vliv na celkovou dobu výkonu trestu a do této doby se nezapočítává. Proti rozhodnutí o odložení nebo přerušení nebo jejich následnému zrušení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (srov. § 334d odst. 4 tr. řádu).

4.6.4. Změna trestu domácího vězení a upuštění od jeho výkonu

Může nastat také situace, že výše uvedené důležité důvody budou až tak závažné, že prostřednictvím odložení nebo přerušení výkonu trestu domácího nepůjde docílit k jejich vyřešení. Takovou situaci se může předseda senátu ještě pokusit vyřešit prostřednictvím institutu změny trestu domácího vězení (srov. § 334e tr. řádu). O této změně může předseda senátu rozhodnout buďto na návrh odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka, nebo i bez takového návrhu sám, ze své vlastní iniciativy.

---

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ *Domácí vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=73>.

Půjde o změnu místa výkonu trestu domácího vězení, doby, kdy se zde má odsouzený zdržovat, a přiměřených omezení a přiměřených povinností uložených odsouzenému. Tato změna však nesmí být v neprospěch odsouzeného. Soud tedy při změně výkonu trestu domácího vězení bude postupovat tak, aby nedošlo k zvýšení počtu hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v obydlí, a rozšíření přiměřených omezení a přiměřených povinností uložených mu v rozsudku.

V § 334e odst. 1 tr. řádu v jeho poslední větě zákonodárce výslovně zdůrazňuje, že i v případech vykazání odsouzeného ze společného obydlí na základě zvláštního právního předpisu⁷¹, je stále potřebné pokračovat ve výkonu trestu domácího vězení za změněných podmínek. Tato poslední věta také stanoví, že rozhodování o změně výkonu trestu domácího vězení musí proběhnout bez zbytečného odkladu.

Proti rozhodnutí o změně domácího vězení je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (§ 334e odst. 2 tr. řádu).

Důležité je ještě zmínit, že institut změny trestu domácího vězení, týkající se změny místa výkonu trestu, postrádá zákonnou povinnost soudu, vyrozumět po právní moci rozhodnutí o změně trestu středisko PMS v obvodu okresního soudu, ve kterém má být TDV nebo jeho zbytek vykonán. Vyrozumění je důležité především z důvodu kontroly výkonu trestu, jež PMS zajišťuje. V praxi k tomuto vyrozumění zajisté dochází, pravděpodobně jej činí sama PMS, která novému středisku poskytne svůj spisový materiál ke konkrétnímu případu. Stejnou povinnost můžeme nalézt také u trestu obecně prospěšných prací (srov. § 336 odst. 5 tr. řádu). Nebylo by proto od věci, tuto povinnost zavést i do zákonné úpravy změny trestu domácího vězení.

Upuštění od výkonu trestu domácího vězení nebo jeho zbytku je upraveno v § 334f tr. řádu. Na základě tohoto paragrafu může k upuštění dojít ve třech případech.

V prvním případě o upuštění rozhoduje ministr spravedlnosti. Ten může takto rozhodnout v případě, když odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny nebo předán jinému členskému státu Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu.

O dalších dvou případech již rozhoduje soud. Je tomu tak, pokud odsouzený byl nebo má být vyhoštěn nebo zjistí-li, že odsouzený onemocněl nevyčísitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevyčísitelnou nemocí duševní nebo z jiných obdobně závažných důvodů. Mezi takovéto důvody může spadat například nezaviněná ztráta obydlí, ve kterém je nebo má být TDV vykonáván.

---

⁷¹ Srov. § 44 a násl. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů a § 76b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Nedojde-li k vydání, předání nebo vyhoštění do ciziny, popř. vrátí-li se v těchto případech vydaný, předaný nebo vyhoštěný zpět do České republiky, soud následně rozhodne o vykonání trestu nebo jeho zbytku.

Rozhodnutí o upuštění výkonu trestu domácího vězení lze napadnout stížností, která má odkladný účinek, ale pouze v případě, zjistí-li soud, že pachatel trpí nevléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevléčitelnou nemocí duševní nebo z jiných obzvláště závažných důvodů.

Výkon trestu domácího vězení nebrání výkonu zákonných oprávnění podle zvláštního právního předpisu, např. zatčení, vzetí do vazby atd.

Po vykonání domácího vězení u pachatele nevzniká automaticky přímo ze zákona tzv. fikce neodsouzení, spočívající v odstranění právních důsledků odsouzení (srov. § 106 tr. zákoníku), jak je tomu například u trestu obecně prospěšných prací nebo trestu zákazu činnosti, ale k jeho zahlazení dojde až na základě rozhodnutí soudu dle § 105 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku.

5. Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

5.1. Pojem a účel

Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (dále jen „TZV“) je druhým trestem společně s trestem domácího vězení, který byl do trestních sankcí zaveden přijetím nového trestního zákoníku.

TZV má především zábrannou funkci, spočívající v zákazu vstupu na stanovené sportovní, kulturní a jiné společenské akce po dobu jejich konání (srov. § 76 odst. 3 tr. zákoníku). Prostřednictvím tohoto trestu dochází k omezení pachatelových Listinou zaručených práv, konkrétně práva na svobodu pohybu a pobytu. Důvodem je zajištění, aby se nedopouštěl další trestné činnosti spojené s návštěvou těchto společenských událostí. TZV lze uložit až na dobu deseti let.

Původní znění vládního návrhu trestního zákoníku však ustanovení o tomto trestu neobsahovalo. Do jeho znění se dostal až následně při jednání v Poslanecké sněmovně na základě pozměňovacího návrhu předloženého tehdejšími ministrem vnitra Ivanem Langerem. Pozměňovací návrh zpracovalo Ministerstvo vnitra ve spolupráci s ostatními zainteresovanými subjekty.⁷² Hlavním důvodem tohoto návrhu byla problematičtá situace týkající se vzrůstajícího násilného chuligánství odehrávajícího se na stadionech, popřípadě i mimo ně.⁷³

„Zavedení trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce se opírá zejména o zkušenosti s potlačováním tzv. diváckého násilí na fotbalových stadionech v Anglii, kde se obsahově podobný trest stal součástí trestně právního sankčního systému již v roce 1989.“⁷⁴

Trestní zákon před přijetím tohoto trestu v případech diváckého násilí neznal jinou alternativu, která by pachatele postihovala přímo v oblasti související se spáchaným trestným činem. TZV je tedy cílenou sankcí, zasahující do práv pachatele, jež souvisí pouze s konkrétní zájmovou oblastí. Tím se liší od trestu zákazu činnosti, který je čistě profesní sankcí, tj. je spojený s výkonem určitého zaměstnání, povolání nebo činnosti, ke které je potřeba zvláštní povolení.⁷⁵ TZV je tak

---

⁷² ČMFS, ČSLH, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Svaz měst a obcí se podílí na fungování Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních, zvláště při fotbalových zápasech. Spolupráce probíhá také s Ministerstvem spravedlnosti atd.

⁷³ MALÍKOVÁ, Jana. *Zavedení trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce* [online]. [cit. 20. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/zavedeni-trestu-zakazu-vstupu-na-sportovni-kulturni-a-jine-spolecenske-akce.aspx>>.

⁷⁴ NOVOTNÝ, Oto, VADNUCHOVÁ, Marie, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Kluwer ČR, a. s., 2010. s. 397.

⁷⁵ JELÍNEK, Jirí a kol. *Trestní právo hmotné. 1. vydání*. Praha: Leges, 2009. s. 389.

určeno především k postihu trestné činnosti, ke které dochází v souvislosti se sportovními utkáními. I když byl tento druh trestu přijat především jako reakce na násilné trestné činy páchané na sportovních stadionech, byl do zákona vnesen nejen jako pouhý zákaz vstupu na sportovní akce, ale v širším pojetí, aby mohl být aplikován i na jiné společenské akce a tím přispět k jejich zkultivování.

Tento trest může mít na určité skupiny lidí větší odstrašující účinek než trest odnětí svobody. Jedná se o pachatele, v jejichž hodnotovém systému společenské akce, jako jsou například fotbalová utkání, zaujímají vysoké postavení a sankce v podobě zákazu vstupu na sportovní, kulturní nebo jiné společenské akce by pro ně znamenala nepředstavitelnou ztrátu.

TZV lze uložit i mladistvému v rámci trestních opatření, a to za stejných podmínek, které stanoví trestní zákoník s tím, že může být uložen maximálně na dobu pěti let. Soud pro mládež může vedle trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce uložit i vhodná výchovná opatření, uvedená v § 15 až 20 ZSM, zejména dohled probačního úředníka.

Dále může být TZV uložen také prostřednictvím trestního příkazu s maximální délkou výměry do pěti let (srov. § 315e odst. 2 písm. i) tr. řádu).

5.2. Souvislost s institutem přiměřených omezení a přiměřených povinností

V současné právní úpravě po přijetí TZV vznikla jistá dvojkolejnost, která se týká tohoto trestu a institutu přiměřených omezení a přiměřených povinností stanovených v § 48 odst. 4 písm. e) tr. zákoníku. Dané ustanovení se týká zdržení se návštěv nevhodného prostředí, sportovních kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami. Jak je vidět, obsah tohoto omezení je obsahově téměř totožný s obsahem TZV. Před přijetím TZV do zákonného znění se případy diváckého násilí řešili právě pomocí tohoto přiměřeného omezení ukládaného například v rámci zkušební doby podmíněného odsouzení. Nevýhodou daného přiměřeného omezení je právě podmínka, spočívající v tom, že ho lze uložit pouze u trestních sankcí, které jeho aplikaci umožňují. Mezi další nevýhody spadá i doba, po kterou může být uloženo. Jelikož jsou přiměřená omezení a přiměřené povinnosti nerozlučně spjaty s uloženým trestem, po skončení daného trestu skončí i tyto přiměřené omezení a povinnosti. Ve vztahu k podmíněnému trestu odnětí svobody činí tato doba maximálně tři roky, na rozdíl od desetileté výměry, po kterou lze uložit TZV. Nejdůležitější nevýhodou lze však spatřovat v nemožnosti kontroly dodržování tohoto omezení, jakou nabízí TZV spočívající v setrvání odsouzeného u určeného útvaru Policie ČR po dobu konání zakázané akce (viz dále).

Problémy mohou nastat při aplikaci těchto dvou institutů v otázce, zda má soud uložit TZV nebo jiný druh trestu se současným uložením přiměřeného omezení. Ani v odborné veřejnosti neexistují na tuto situaci jednotné názory.

Ščerba F.⁷⁶, s danou duplicitou nesouhlasí především s ohledem na to, že přiměřená omezení a přiměřené povinnosti nesmí mít takovou povahu, aby se jimi nahrazoval některý druh trestu, jak plyne z judikatury 32/1964 – I. Sb. rozh. tr.⁷⁷ Řešení navrhuje úpravou § 48 odst. 4 písm. e) tr. zákoníku tak, aby zůstala pouze možnost zakázat návštěvy jiných druhů nevhodného prostředí a styk s určitými osobami.

Podobný názor zastává i Gřivna T., když uvádí: „Toto přiměřené omezení lze uložit jen tam, kde nebudou splněny podmínky pro uložení trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (např. trestný čin nebude spáchán v souvislosti se společenskou akcí)“.⁷⁸ Z jeho pohledu tedy není nutné měnit stávající právní úpravu, jelikož TZV lze uložit pouze s trestnou činností spáchanou v souvislosti s návštěvou společenské události. Soud tak může tímto způsobem stále reagovat i na případy, které nejsou spojeny s trestnou činností související s návštěvou společenských akcí. Půjde například o případy, kdy bude spáchán trestný čin za účelem obstarání si finančních prostředků určených k zakoupení vstupenky na určitou společenskou akci.

Osobně se přikláním k názoru, že pokud nastane situace, při které jsou splněny podmínky uložení TZV, má být tento trest uložen a nikoliv nahrazován přiměřeným omezením dle § 48 odst. 4 písm. e) tr. zákoníku. Nevidím však stejně jako Gřivna T. důvod pro změnu právní úpravy, kdy zmíněné přiměřené opatření může být dále užito při ukládání některých sankcí za spáchané trestné činy nespojené s návštěvou společenské akce. Při ukládání trestu musí být stále kladen důraz na jeho účel, i když již není v zákoně výslovně stanoven, ale je nahrazen promítnutím obecných zásad trestání do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích. Ve většině případů se pachatel účastní společenských akcí z důvodu sportovního, duševního, či jiného zážitku. Pokud mu bude možnost tohoto zážitku, na základě jeho trestné činnosti, zakázána, zajisté si do budoucna rozmyslí, zda bude ve stejné nebo jiné trestné činnosti, která ho o tento zážitek připravila, pokračovat či nikoliv. Na pachatele má být tedy působeno tak, aby mu bylo zabráněno v páčání trestné činnosti a zároveň byl převychován. V případě výše zmíněném, týkajícím se

---

⁷⁶ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny*. Praha: Leges, 2009, s. 62.

⁷⁷ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 1963, sp. zn. 7 Tz 20/64 [R 32/1964 tr.].

⁷⁸ Srov. GRIVNA, Tomáš. In ŠÁMAL, Pavel (ed.). *Trestní zákoník I.: § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 968 (§ 76).

obstarání si trestným činem finančních prostředků k účasti na společenské akci, bude tohoto účelu zajisté lépe dosaženo aplikací trestu podmíněného odsouzení se současným uložením přiměřeného omezení dle § 48 odst. 4 písm. e) tr. zákoníku, než uložením jiného alternativního trestu, u kterého toto omezení uložit nelze.

5.3. Podmínky aplikace trestu

Hlavními podmínkami při ukládání TZV jsou typová závažnost trestného činu a spáchání trestného činu v souvislosti s návštěvou společenské akce.

Z § 76 odst. 1 tr. zákoníku vyplývá, že TZV lze uložit za jakýkoliv úmyslný trestný čin. Může být tedy uložen za všechny zločiny, které zákon definuje jako úmyslné trestné činy s trestní sazbou odnětí svobody nad pět let, dále za všechny zvláště závažné zločiny, pod které spadají ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Poslední skupinou, za kterou lze tento trest uložit, jsou přečiny, avšak z nich pouze za úmyslné trestné činy s horní hranicí odnětí svobody do pěti let včetně (srov. § 14 tr. zákoníku). TZV tedy nelze uložit za žádný z nedbalostních trestných činů. Mezi hlavní trestné činy páchané v souvislosti s návštěvou společenské akce například patří trestný čin výtržnictví (§ 358 tr. zákoníku), krádeže (§ 205 tr. zákoníku), poškozování cizí věci (§ 228 tr. zákoníku), ublížení na zdraví (§ 146 tr. zákoníku), těžkého ublížení na zdraví (§ 145 tr. zákoníku) nebo rvačky (§ 158 tr. zákoníku), dále sem mohou spadat také některé drogové delikty, jako je například nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 tr. zákoníku), které se hojně vyskytují na tzv. „technoparties“.⁷⁹

Druhou ze základních podmínek pro uložení TZV je podmínka, že trestná činnost musí být spáchána v souvislosti s návštěvou sportovní, kulturní nebo jiné společenské akce. U této podmínky se nám může vyskytnout hned několik problémů. Jedním z nich bude výklad slova „v souvislosti“. Souvislost se společenskou akcí nemůžeme vykládat omezeně, pouze na stanovené místo a dobu konání společenské akce, ale měla by být vykládána extenzivněji. Zde si položíme otázku, zda například ničení vybavení vlakové soupravy, prostřednictvím které jsou fanoušci fotbalu přepravováni na konkrétní fotbalové utkání nebo výtržnictví cestou z nádraží na fotbalový stadion se dá stále považovat jako souvislost se společenskou akcí?⁸⁰ Z mého pohledu je tomu tak jednoznačně, jelikož tato cesta slouží ad hoc k účasti na společenské, v tomto případě

⁷⁹ Srov. *Dealer měl plnou dodávku drog, zadrželi jej policisté* [online]. tn.cz, 25. července 2007 [cit. 26. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://tn.nova.cz/zpravy/krimi/dealer-mel-plnou-dodavku-drog-zadrzeli-jej-policiste.html>>.

⁸⁰ Srov. ŠTIBOR, František. *Baníkovi poničili vlak minimálně* [online]. blesk.cz, 10. března 2009 [cit. 26. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-domaci/111287/banikovci-ponicili-vlak-minimalne.html>>.

sportovní akci a bez její realizace by ani k účasti na této akci dojít nemohlo. Souvislost tedy bude zachována i při spáchání úmyslného trestného činu například při cestě na tuto společenskou akci nebo z ní, stejně tak jako při shromažďování fanoušků nebo jiných diváků před konáním akce nebo po jejím ukončení. Mezi případy, kdy půjde uložit tento druh trestu, bude spadat například i rvačka svolaná během sportovní akce, ale realizovaná až v jiný den. Naopak již nepůjde uložit při rvačce, která bude vyvolána v restauraci při sledování televizního přenosu například finálového fotbalového utkání, z důvodu nevraživosti dvou skupin, fandících každá jinému klubu. V tomto případě neexistuje žádná souvislost s návštěvou dané akce.⁸¹

Další problém spojený s touto podmínkou může vyvstat při výkladu slov „sportovní, kulturní a jiná společenská“ akce.

Přiblížení co si můžeme představit pod pojmy sportovní, kulturní a jiná společenská akce uvádí Grižina T. následovně: „Sportem se rozumí pravidly přesně vymezená činnost, osvojovaná a rozvíjená především v tréninkovém procesu a předváděna v soutěžích, je charakteristická pohybovou aktivitou a snahou o dosažení nejvyššího výkonu. Sporty se dělí na individuální a kolektivní. Sportovními akcemi pak lze rozumět organizovanou sportovní událost (soutěž) za účasti diváků. I když se bude jednat především o sportovní událost s placeným vstupem diváků, úplatnost není jejím nezbytným znakem.

Pojem kultury je poměrně široký. V užším významu se používá pro označení vybraných, vznešenějších lidských činností, zejména uměleckých, jako je literatura, umění, hudba, filozofie, věda apod. V širším smyslu (sociologickém) zahrnuje všechno, s čím se člověk nerodí, ale co se musí naučit, aby se stal platným členem společnosti. Pokud zákonodárce použil pojem kulturní akce, měl tím jistě na mysli spíše takové události, které se týkají oněch „vznešenějších lidských činností“, tedy kulturu v užším slova smyslu. Z toho vyplývá, že sem budou především spadat kulturní akce vztahující se k pojmu kultury v užším slova smyslu, které navštěvují obecně diváci, ale i užší skupiny lidí zpravidla určitého zaměření, tedy hudební koncerty, filmové produkce, umělecké výstavy, divadelní představení, folklorní představení apod.

Pojem společenské akce pokrývá nejen akce sportovní a kulturní, které výslovně zmiňuje trestní zákoník, ale i akce jiného druhu, při nichž dochází k uspokojování společenských potřeb, k

---

⁸¹ ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, ročník neuveden, č. 10, s. 87.

sociální interakci, například diskotéky, plesy, lidové zábavy, pietní akty, svatby, oslavy významných výročí, manifestace, ceremoniály apod.⁸²

Vymezení, jestli činnost spadá pod jeden z těchto typů akcí, je důležité pro rozhodování soudů, zda TZV uloží či nikoliv. Sám trestní zákon však definici těchto pojmů neposkytuje. Soud si proto musí tuto otázku vyložit sám s přihlédnutím k účelu TZV.

Důležité při aplikaci TZV je určení jeho rozsahu. Ustanovení § 76 odst. 3 tr. zákoníku uvádí, že TZV zakazuje účast na stanovených společenských akcích. Soud proto musí v odsuzujícím rozsudku přímo vymezit, které popř. kterých akcí se tento trest týká. Příliš úzké vymezení však nebude zaručovat dostatečnou ochranu společnosti před opakováním trestného činu ze strany pachatele, zatímco příliš široký zákaz může bezdůvodně omezovat společenské potřeby pachatele.⁸³ Soud v řízení musí mimo jiné zjišťovat, o kterou společenskou akci ve věci šlo, aby mohl přesně vymezit společenskou, popř. společenské akce, na které pachatel v budoucnu již nebude mít přístup. Při vymezování rozsahu akcí, na které pachatel nebude mít přístup, je dále důležité důkladné zhodnocení všech kritérií pro ukládání trestů, zejména zhodnocení osoby pachatele a jeho poměrů (viz výše). Obviněný se totiž může projevit jako osoba, pro kterou účast na sportovním utkání není sportovním zážitkem, ale příležitostí k výtržnickému jednání, kdy za využití anonymity davu stejně smýšlejících osob naopak řádný průběh sportovních akcí narušuje. Je mu tedy jedno, které sportovní akce se zúčastní. V tomto případě, s přihlédnutím k účelu trestu, lze TZV obecně vymezit i tak, že se obviněnému zakáže vstup na veškeré sportovní akce, byť se trestného činu dopustil v souvislosti s konáním jen určitého sportovního podniku. Z toho plyne, že ani takovéto obecné vymezení nemusí být v rozporu se zásadami ukládání trestů, které jsou obsaženy zejména v § 39 až 45 tr. zákoníku.⁸⁴

5.4. Trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce jako samostatný trest

Druhý odstavec trestního zákoníku v § 76 stanoví, kdy lze TZV uložit jako samostatný trest.

Je tomu tak za splnění tří podmínek.

První podmínka je stanovena pomocí typové závažnosti trestného činu, kdy je umožněno TZV uložit jako samostatný trest, pouze pokud se pachatel dopustil přečinu. Jde tedy uložit za ty

---

⁸² GRIVNA, Tomáš. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I.: § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 965 - 966 (§ 76 odst. 1).

⁸³ Tamtéž, s. 966.

⁸⁴ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu, 2011, sp. zn. 6 Tz 57/2011.

úmyslné trestné činy, jejichž horní hranice odnětí svobody nepřesahuje pět let (srov. § 14 odst. 2 tr. zákoníku). Nikoliv však za jakékoliv nedbalostní trestné činy bez ohledu na hranici trestní sazby, jak plyne z § 76 odst. 1 tr. zákoníku).

Druhou podmínkou je určení, zda vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu uložení TZV bude postačovat. Obecná hlediska pro určení povahy a závažnosti trestného činu trestní zákoník uvádí v § 39 odst. 2. Jde však pouze o demonstrativní výčet. Soud při hodnocení povahy a závažnosti přihlíží zejména k významu chráněného zájmu trestným činem dotčeného, ke způsobu provedení trestného činu a jeho následkům, ale i k jiným konkrétním okolnostem, za nichž došlo ke spáchání trestného činu, například k pohnutce pachatele, jeho záměru nebo cíli.

Třetí podmínka se týká zhodnocení osoby pachatele a jeho poměrů v souvislosti, zda k těmto faktorům bude uložení samostatného TZV postačovat. Při hodnocení osoby pachatele se soud zaměřuje na jeho dosavadní způsob života, zda se již trestné činnosti dříve dopustil nebo se jedná o první porušení zákona. Dále hodnotí možnost nápravy pachatele a jeho chování po spáchání trestného činu, zejména snahu nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu. Samozřejmě soud při svém hodnocení nesmí zapomenout na poměry pachatele, na kterých také bude záležet, zda TZV jako samostatný trest bude moci být uložen nebo nikoliv. Mezi tyto poměry pachatele patří například poměry osobní, rodinné nebo majetkové, konkrétně může jít o zdravotní problémy pachatele nebo jeho nepříznivou finanční situaci.

TZV může být uložen i v případě, že ve zvláštní části trestního zákoníku není uveden, a to buď vedle jiného trestu, nebo i samostatně (srov. § 53 tr. zákoníku).

Je-li uložen vedle výkonu trestu odnětí svobody, tak doba, po kterou se nachází ve výkonu tohoto trestu, se do doby výkonu TZV nezapočítává (srov. § 77 odst. 2 tr. zákoníku).

V praxi však zatím TZV jako hlavní sankce moc často využíván není, resp. jen velmi ojediněle, v roce 2010 se jednalo o 2 případy a v roce 2011 o 5 případů. Jinak tomu není ani při jeho ukládání ve spojení s jinou sankcí, v roce 2010 pouze 9 a v roce 2011 ve 33 případech.⁸⁵

5.5. Výkon trestu

Kontrola výkonu TZV a jeho průběh jsou zajišťovány prostřednictvím PMS. Poté co rozhodnutí týkající se výkonu TZV nabude právní moci, předseda senátu zašle jeho opis středisku PMS v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, a nemá-li stále bydliště, v jehož obvodu

---

⁸⁵ HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM, Jan. Aktuální trendy sankční politiky v ČR, *Trestněprávní revue*, 2012, č. 11 - 12, s. 261.

se zdržuje nebo pracuje. Současně opatřením pověří probačního úředníka činného v obvodu tohoto soudu kontrolou nad výkonem TZV (srov. § 350i odst. 1 tr. řádu).

Následně po tomto pověření probační úředník vyzve odsouzeného, aby se ve stanoveném termínu dostavil na příslušné středisko Probační a mediační služby za účelem projednání podmínek výkonu TZV. Ve výzvě zároveň odsouzeného upozorní na následky nesplnění těchto povinností bez důležitého důvodu (§ 350i odst. 2 tr. řádu). Probační úředník pověřený kontrolou výkonu TZV s odsouzeným projedná podmínky výkonu TZV. Půjde o podmínky stanovené v § 77 odst. 1 tr. zákoníku, mezi které patří zejména povinnost spolupracovat s probačním úředníkem, postupovat podle stanoveného probačního plánu, vykonávat stanovené programy sociálního výcviku a převýchovy nebo programy psychologického poradenství.

Účelem těchto povinností ukládaných probačním úředníkem je především působit na pachatele trestného činu tak, aby se jejich prostřednictvím polepšil a nadále vedl řádný život. Proto je vhodné zapojit pachatele do sestavování probačního plánu, aby bylo docíleno jeho nejvyšší efektivity. Aktivní spolupráce odsouzeného při sestavování probačního plánu však nemůže být nijak vynucována. Je zcela na jeho úvaze, zda tak učiní nebo ne. Probační plán však musí být zpracován i v případě jeho nespolečné a odsouzený se jím, na základě obecné povinnosti spolupracovat s probačním úředníkem, musí řídit. Je tedy vhodné, pokud odsouzený odmítne se aktivně účastnit při sestavování probačního plánu, aby mu byl následně alespoň dostatečně vysvětlen. Probační plán stanovuje veškeré postupy, které probační úředník s odsouzeným realizuje v průběhu výkonu TZV. Součástí probačního plánu je například poučení, v čem spočívá TZV, cituje se rozsudek soudu, dále obsahuje poučení o konzultacích s probačním úředníkem, kde a kam se má odsouzený k těmto konzultacím dostavovat, nebo určení kvalifikovaného resocializačního programu, kterému se má odsouzený podrobit. Probační plán se tak stává klíčovým dokumentem jak z hlediska samotného průběhu výkonu TZV, tak z hlediska jeho kontroly a vyhodnocování.⁸⁶

Zákon při výkonu kontroly TZV umožňuje probačnímu úředníkovi využít jedno specifické oprávnění, které spočívá v tom, že může pachateli nařídit, považuje-li to za potřebné k účelu trestu, aby se v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce dostavoval podle jeho pokynů k určenému útvaru Policie ČR. Nejde tedy o povinnost, která nastupuje automaticky ze zákona, ale záleží na probačním úředníkovi, zda ji vzhledem k osobě, osobním a jiným poměrům odsouzeného uloží.

---

⁸⁶ GRIVNA, Tomáš. In ŠÁMAL, Pavel (ed). *Trestní zákoník I.: § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 970 (§ 77 odst. 1).

Specifikací, že se odsouzený musí dostavovat k určenému útvaru Policie ČR v „období bezprostředně souvisejícím“ s konáním zakázané akce, je zajisté umožněno probačnímu úředníkovi, v rámci jeho pokynů, reagovat i na situace, kdy k páchání trestné činnosti spojené s návštěvou sportovní, kulturní nebo jiné společenské akce dochází i před jejím započítáním nebo po jejím skončení. Může jít například o trestné činy výtržnictví nebo poškozování cizí věci při cestě davu fanoušku na sportovní utkání. Probační úředník tak může odsouzenému uložit setrvání na určeném útvaru Policie ČR nejen v době konání společenské akce, ale i po přiměřenou dobu před začátkem nebo po skončení společenské akce, tato doba většinou činí jednu hodinu před a jednu hodinu po konání zakázané akce. A to z důvodu, že soud v odsuzujícím rozsudku ukládá pachateli trestného činu pouze povinnost zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, nikoliv povinnost zákazu pohybu či pobytu v bezprostředním okolí společenské akce nebo v účasti na dopravě ostatních spoluúčastníků takovéto akce. Odsouzený se tedy například doprovázením svých „spolufanoušků“ na sportovní akci nedopouští porušování podmínek uloženého trestu. Pokyn probačního úředníka týkající se setrvání odsouzeného na určeném útvaru Policie ČR i po dobu přiměřeně dlouhou před zahájením i po skončení společenské akce, tak umožní předcházet i některé trestné činnosti páchané mimo společenskou akci. Těžko však půjde toto oprávnění aplikovat i na situace, kdy se fanoušci zneprátelených klubů na sportovní události domluví na vzájemné rvačce mimo stadion, a to navíc v jiný den, než je den konání sportovní akce. Tato domluva většinou bývá utajena a je známa jen mezi aktéry budoucí rvačky a možnost, že se o jejím konání probační úředník doví, je velmi mizivá.

Pro větší motivaci v dodržování podmínek souvisejících s výkonem TZV je pachateli umožněno využití institutu podmíněného upuštění od výkonu zbytku TZV. Toto podmíněné upuštění lze uložit, pokud po výkonu poloviny TZV odsouzený prokázal, že vzhledem ke způsobu svého života, který při výkonu trestu vedl, není dalšího výkonu tohoto trestu třeba, anebo jestliže soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného. Při podmíněném upuštění od výkonu zbytku TZV soud stanoví zkušební dobu až na 5 let, nikoliv však na dobu kratší než zbytek trestu; zkušební doba počíná právní mocí rozhodnutí o tomto upuštění (srov. § 90 a § 91 tr. zákoníku).

Naopak při nedodržení podmínek spojených s řádným výkonem TZV (například navštívením akce, na kterou se vztahuje TZV, nebo pokud nebude bez závažných důvodů spolupracovat s probačním úředníkem a dodržovat jeho pokyny) dochází k maření účelu tohoto trestu a odsouzený se dopouští trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, za které lze uložit trest s odnětím svobody až na dobu dvou let. (srov. § 337 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku).

U TZV k zahlazení odsouzení dochází stejně jako u trestu domácího vězení, tedy nikoliv přímo ze zákona, ale až na základě rozhodnutí soudu v případě, že odsouzený vedl po výkonu nebo prominutí trestu anebo po promlčení jeho výkonu řádný život a to nepřetržitě po dobu nejméně jednoho roku (§ 105 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku).

5.6. Výkon trestu v praxi v souvislosti s Policií ČR

Jelikož jde o jeden z nejmladších druhů trestů v našem trestním právu a není ve velkém množství ukládán (viz výše), chybí i v odborné veřejnosti vědomí toho, jak tento trest v praxi funguje. Proto jsem se rozhodl tuto neznámou ve spolupráci s kpt. Mgr. Richardem Jílkem, vrchním komisařem územního obvodu vnější služby Policie ČR Olomouc, objasnit.

Policie ČR plní úkoly podle zákona a při plnění těchto úkolů spolupracuje s orgány veřejné správy. PMS je oprávněna předávat policii informace, včetně osobních údajů odsouzené osoby s uloženým trestem, za účelem plnění povinností při stanovení konkrétních podmínek výkonu trestu a jeho kontroly.

5.6.1. Povinnost dostavovat se na Policii ČR

Obecně lze tedy konstatovat, že probační úředník nebo asistent PMS při stanovení a kontrole podmínek výkonu trestu postupuje v součinnosti s jím určeným organizačním článkem Policie ČR. Zpracovaný probační plán zasílá probační úředník policii. Avšak ověřování, kontrola a hodnocení závažnosti důvodů, pro které se odsouzená osoba nedostavila nebo se nemůže dostavit k příslušnému obvodnímu (místnímu) oddělení Policie ČR, je výhradně úkolem PMS. Vedoucí územního odboru nebo ředitel obvodního ředitelství určí oddělení Policie ČR I. nebo II. typu (členění dle počtu policistů na oddělení), na kterých je zajišťována nepřetržitá dozorčí služba, vhodných k realizaci dohledu nad výkonem trestu.

Místo realizace výkonu trestu tedy probační úředník volí po dohodě s vedoucím pracovníkem Policie ČR. Probační úředník poté zašle informace k odsouzené osobě, včetně probačního plánu, již přímo určenému oddělení Policie ČR, které bude vykonávat dohled. Určený policista konkrétního útvaru pak vede agendu informací z PMS o odsouzených osobách.

Stručně řečeno, dle pokynu probačního úředníka má odsouzená osoba za povinnost dostavovat se v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce k určenému oddělení Policie ČR. Policista současně osobu upozorní, že porušením pravidel probačního plánu dochází zároveň k neplnění pravomocného rozhodnutí soudu a osoba tak může svým jednáním naplnit znaky trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí. Evidence příchodu a odchodu

odsouzené osoby je po ověření totožnosti prováděna dozorčí službou. Současně příchod a odchod stvrdí policista razítkem útvaru a svým podpisem do probačního plánu. Tento plán předkládá vždy odsouzená osoba.

V případě, že se odsouzená osoba v určené době na oddělení Policie ČR nedostaví nebo odejde-li z oddělení v rozporu s podmínkami uvedenými v plánu, určený policista o tomto písemně informuje probačního úředníka, jenž vykonává kontrolu nad výkonem trestu zákazu vstupu.

Zákon však v § 77 odst. 1 tr. zákoníku stanoví pouze povinnost odsouzeného dostavovat se na určený útvar Policie ČR, nikoli již povinnost zde setrvat. Záleží tedy na znění probačního plánu, resp. harmonogramu dostavování se, který je přílohou probačního plánu, jaká povinnost bude odsouzenému stanovena. Probační úředník, tak činí na základě rizikovitosti zakázané akce. Je tedy možné, že odsouzený bude mít povinnost dostavit se k určenému útvaru Policie ČR a setrvat zde po celou dobu problémové akce, nebo bude pouze povinen se k tomuto útvaru dostavit, popř. i opakovaně. Tyto dva modely si můžeme přiblížit na příkladu problémového fanouška fotbalu odsouzeného k TZV. Takovému fanouškovi lze probačním plánem stanovit povinnost, aby se v případě konání stanovené problémové akce, v daném případě fotbalového utkání, uspořádaného ve městě, ve kterém se zdržuje, dostavil k určenému útvaru Policie ČR a zde po dobu jeho konání také setrval. Naopak v případě, že fanouškův oblíbený fotbalový tým bude hrát v jiném městě, postačí uložení povinnosti pouze se v době začátku fotbalového utkání dostavit na určený útvar, jelikož se dá důvodně předpokládat, že se již na utkání v jeho průběhu nedostane. Rozhodujícím faktorem pro opakovanost dostavování se na určený útvar Policie ČR bude vzdálenost místa konání fotbalového utkání a místa pobytu odsouzeného.

5.6.2. Výkon kontroly bez povinnosti dostavovat se na Policii ČR

Pokud odsouzenému není uložena povinnost spočívající v dostavení se na určený útvar Policie ČR, je dozor odsouzených při konání zakázaných akcí prováděn samotnými policisty, kteří se podílí na bezpečnostním opatření těchto akcí. Ti mají k dispozici seznam osob společně s fotografiemi a tyto osoby bývají z velké části sledovány již při cestě na utkání. Ve spolupráci s antikonfliktním týmem je monitorován jejich pohyb a pokud nemají přímo uloženo setrvat na obvodním oddělení, jsou sledováni v terénu.

Závěr

Trest nepodmíněného odnětí svobody je spojen se spoustou nevýhod souvisejících s umístěním odsouzeného do vězeňského prostředí. Na základě toho a v důsledku rozšiřování restorativní justice dochází k zavádění a využívání alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. „Uplatňování alternativních procesních postupů a ukládání alternativních trestů při současném využití kvalifikované mediační a probační služby umožňuje dodržet vysoké nároky na věcnou správnost rozhodnutí, aktivizuje strany soudního řízení a posiluje v nich vědomí odpovědnosti za navrhovaná řešení, vytváří podmínky pro důslednou individualizaci posouzení každého případu, přispívá k řešení problému přetížení věznic a je perspektivní i z hlediska prevence kriminality a předcházení dalším konfliktům.“⁸⁷

Alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody však nelze uložit pokaždé. Soud musí důkladně zvážit veškeré okolnosti týkající se spáchaného trestného činu, jako jsou osoba pachatele, jeho osobní poměry, dosavadní způsob života, zda jde o několikanásobného recidivistu v páchání trestné činnosti, a to třeba jen minimálně závažné, zda výkon výchovného působení trestu samo o sobě nebo prostřednictvím probačních institutů má na pachatele vliv. S tím souvisí i možný vznik následné recidivy. Taktéž je zapotřebí zhodnotit všechny přitěžující okolnosti jestli v daném případě existují. Pokud bude závažnost všech těchto faktorů tak vysoká, že účelu trestu nebude moct být dosaženo prostřednictvím alternativního opatření, bude muset přijít na řadu uložení nepodmíněné odsouzení.

Při psaní této práce jsem se zaměřil především na analýzu platné právní úpravy trestu domácího vězení a TZV jak z pohledu hmotněprávního, tak procesněprávního. Výsledkem této analýzy bylo zjištění, že i přes komplexní úpravu obou alternativních trestů, právní úprava vykazuje některé důležité problémy, které je vhodné do budoucna odstranit.

V případě trestu domácího vězení lze nejzávažnější problém sledovat v doposud nezavedené formě kontroly výkonu TDV a to elektronického monitoringu. V současné době však probíhá projekt s názvem „Experiment elektronického monitoringu“, který má zjistit, jak je náročná instalace a demontáž zařízení, kolik lidí musí sledovat provoz centra, které přijímá signál z elektronického vysílače, zda probační úředníci budou mít víc času na práci s odsouzenými a samozřejmě také funkční spolehlivost a účinnost zařízení. Doufejme, že tento projekt přinese kladné poznatky k aplikaci této formy kontroly TDV a následně bude zaveden do praxe. Hlavní

---

⁸⁷ SOTOLÁŘ, Alexandr, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 7.

výhodou elektronického monitoringu je neustálé sledování pohybu pachatele. Dochází tak k větší motivaci pachatele v dodržování podmínek spojených s řádným výkonem trestu. Domnívám se, že jeho zavedením dojde i k odstranění poněkud skeptického postoje soudců k ukládání této sankce a tím pádem také k úspoře nákladů spojených s uvězněním a snížení přeplněnosti věznic. V otázce zavedení elektronického monitoringu se vyskytují také negativní názory týkající se narušení práva na soukromý a rodinný život a soukromí odsouzeného. K tomu je jen nutné pouze dodat, že TDV je nadále trestem a jako takový nese i negativní zásahy do pachatelova života a jeho bezprostředního okolí.

Další diskutovaný problém je spatřován v neexistenci povinnosti udělení souhlasu, souvisejícího s poskytnutím veškeré potřebné součinnosti při výkonu kontroly, od ostatních osob obývajících společně s pachatelem obydlí, ve kterém je TDV vykonáván. Zavedení této povinnosti je vhodné doporučit. Pozitivně lze hodnotit odstranění zákonné specifikace doby, v níž je odsouzený povinen se zdržovat v určeném obydlí. V současné době je soud povinen v každém rozsudku přesně vymežit dobu, po kterou odsouzený nesmí obydlí opustit. Poměrně velký prostor jsem věnoval institutu přeměny TDV. V kapitole týkající se této problematiky jsou uvedeny výhody a nevýhody nové právní úpravy ve srovnání s původní úpravou náhradního trestu a návrhy pro úpravu *de lege ferenda*. Pro zkvalitnění platné právní úpravy bych do podmínek pro přeměnu TDV na trest odnětí svobody zavedl i podmínku povinnosti vést po dobu výkonu TDV řádný život, jak je tomu například u trestu obecně prospěšných prací.

Druhým rozebíraným trestem je TZV. Tento trest představuje reakci na tzv. divácké násilí. Cílem trestu je eliminovat násilné a vandalské projevy chování na sportovních, kulturních a jiných společenských akcích. I v jeho souvislosti vyvstává otázka, zda právní úprava umožňuje řádný výkon kontroly dodržování tohoto trestu. Výkon kontroly je stejně jako u TDV zajišťován prostřednictvím PMS, kdy je probačnímu úředníkovi svěřena možnost využít specifické povinnosti odsouzeného spočívající v dostavování se dle pokynů probačního úředníka v období bezprostředně souvisejícím s konáním zakázané akce k určenému útvaru Policie ČR.

I přes některé uvedené nedostatky platné právní úpravy obou alternativních trestů se dá konstatovat, že jde o úpravu kvalitní. Na jejich zavedení se dá nazírat jako na správný krok k rozšíření systému alternativních opatření.

Pokud se elektronický monitoring v souvislosti s TDV v budoucnu osvědčí, je možné uvažovat o rozšíření tohoto trestu také jako tzv. *back – end* systému, kdy se odsouzený domácímu vězení

podrobuje po odpykání trestu odnětí svobody.⁸⁸ Ve spojení s elektronickým monitoringem není vyloučeno ani uvažovat o jeho užití jako opatření nahrazující vazbu.⁸⁹

Doufám, že tato diplomová práce bude pro budoucího čtenáře přínosem a možnou komparací pro budoucí právní úpravu.

---

⁸⁸ Blíže HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, roč. 10, č. 12, s. 8.

⁸⁹ Blíže KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 8, s. 238.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a další publikace:

- FRYŠTÁK, Marek a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2008. 173 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 896 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009, 1216 s.
- KOTULAN, Petr. *Výzkum institutu podmíněného zastavení trestního stíhání*. Praha: IKSP, 1996. 81 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009. 797 s.
- LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*, Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007. 114 s.
- NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 3. Vydání. Praha: ASPI, 2008. 527 s.
- NOVOTNÝ, Oto, VADNUCHOVÁ, Marie, ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání, Praha: Kluwer ČR, a. s., 2010. 584 s.
- NOVOTNÝ, Oto. *O trestu a vězeňství*. Praha: Academia, 1967. 250 s.
- OSMANČÍK, Otakar a kol. *K problematice alternativních trestů a opatření*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1997. 151 s.
- SOLNAŘ, Vladimír a kol. *Systém českého trestního práva. III. část. Tresty a ochranná opatření*. 1. vydání. Praha: Novatrix, 2009. 283 s.
- SOTOLÁŘ, Alexandr, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000. 468 s.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 3614 s.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. Praha: Leges, 2011. 416 s.
- ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar. *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. 212 s.
- VAN ZYL SMIT, Dirk. *Průručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření ke uvěznění*. 1. vydání. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 70 s.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vydání. Olomouc: ANAG, 2011, 1367 s.

- VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 3. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 66 s.
- ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003. 48 s.

Odborné články a příspěvky ze sborníků:

- HOŘÁK, Jaromír. Domácí vězení a elektronická kontrola odsouzených. *Trestní právo*, 2005, roč. 10, č. 12, s. 7 - 12.
- HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM, Jan. Aktuální trendy sankční politiky v ČR. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 11 - 12, s. 256 – 262.
- KARABEC, Zdeněk. Koncept restorativní justice. In KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice, sborník příspěvků a dokumentů*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 6 - 11.
- KRAHL, Matthias. Elektronicky hlídané domácí vězení. Přel. Marcela Dietschová. *Právní rozhledy*, 1998, roč. 6, č. 5, s. 229 – 233.
- KRÁL, Vladimír. Domácí vězení – další alternativní trest? *Trestněprávní revue*, 2007, roč. 6, č. 8, s. 235 – 238.
- NAVRÁTILOVÁ, J. Trest domácího vězení. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny*. Praha: Leges, 2009, s. 65 – 71.
- ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. *Bulletin advokacie*, 2009, ročník neuveden, č. 10, s. 86 – 89.
- ŠČERBA, Filip. Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. *Trestněprávní revue*, 2012, roč. 11, č. 1, s. 1-5.
- ŠČERBA, Filip. Právní úprava nových alternativních trestů. In JELÍNEK, Jiří (ed.). *O novém trestním zákoníku. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny*. Praha: Leges, 2009, s. 58-64.
- VANTUCH, Pavel. Podmíněné propouštění z výkonu trestu a možnosti řešení problému přeplnění věznic. *Trestní právo*, 2012, roč. 16, č. 2, s. 4 – 11.

Internetové zdroje:

- *Dealer měl plnou dodávku drog, zadrželi jej policisté* [online]. tn.cz, 25. července 2007 [cit. 26. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://tn.nova.cz/zpravy/krimi/dealer-mel-plnou-dodavku-drog-zadrzeli-jej-policiste.html>>.
- *Domáci vězení* [online]. pmscr.cz, [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/scripts/index.php?id_nad=73>.
- *Domáci vězení. Monitoring trestu domácího vězení k 31. 8. 2012* [online]. justice.cz, [cit. 7. prosince 2012]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.
- JURKOVÁ, Marcela. První domácí vězni dostávají náramky. Vyjdou na 165 korun denně, vězení by stálo tisícovku [online]. iHNed.cz, 1. srpna 2012 [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://zpravy.ihned.cz/c1-56861430-prvni-domaci-vezni-dostavaji-naramky-vyjdou-na-165-korun-denne-vezeni-by-stalo-tisicovku>>.
- MALÍKOVÁ, Jana. Zavedení trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce [online]. mvcrz.cz, [cit. 20. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/zavedeni-trestu-zakazu-vstupu-na-sportovni-kulturni-a-jine-spolecenske-akce.aspx>>.
- ŠTIBOR, František. *Baníkovci poničili vlak minimálně* [online]. blesk.cz, 10. března 2009 [cit. 26. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-domaci/111287/banikovci-ponicili-vlak-minimalne.html>>.
- VANTUCH, Pavel. *Tresty v novém trestním zákoníku*. [online]. pravnicradce.ihned.cz, 18. listopadu 2009 [cit. 28. listopadu 2012]. Dostupné z <http://pravnicradce.ihned.cz/c4-10078240-39116660-F00000_d-tresty-v-novem-trestnim-zakoniku>.
- *Vláda ČR schválila přelomový projekt ministerstva spravedlnosti – Trest domácího vězení* [online]. justice.cz, [cit. 19. listopadu 2012]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?k=5067&o=23&j=33&d=309463>>.
- *Vývoj uložených a nařízených trestů* [online]. justice.cz, [cit. 7. prosince 2012]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.
- *Zacházení s vězňenými osobami*. [online]. vsocr.cz, 11. ledna 2010 [cit. 22. září 2012]. Dostupné z <<http://www.vsocr.cz/generalni-reditelstvi-19/o-nas/zakladni-informace-4/zachazeni-s-veznenymi-osobami-6125>>.

Judikatura:

- rozhodnutí Krajského soudu v Olomouci ze dne 9. července 1958, sp. zn. 4 Co 448/58.
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. března 1963, sp. zn. 7 Tz 20/64, [R 32/1964 tr.].
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2005, sp. zn. 8 Tdo 1417/2005.
- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu, 2011, sp. zn. 6 Tz 57/2011.
- usnesení Nejvyššího soudu, sp. zn. 7 Tz 138/98, [R 50/99 IV.].

Právní předpisy

- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky (č. 2/1993 Sb.), ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
- vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.
- vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících.
- zákon č. 13/2000 Sb., o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, účinný do 31. 12. 2009.
- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov.
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Souhrn

Téma této diplomové práce zní „Alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody“. Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První kapitola poskytuje přiblížení pojmu a účelu trestu, které je předpokladem bližšího pochopení následujících částí práce. Druhou samostatnou kapitolou bylo vhodné nastínit koncept restorativní justice, jelikož jde tato justice ruku v ruce se systémem alternativních opatření. Kapitola třetí se zabývá vysvětlením pojmu alternativních opatření, rozčleněním jednotlivých alternativ v rámci systému alternativních opatření. Dále jsem v této kapitole, vzhledem k tématu práce, provedl i menší exkurz do nepodmíněného trestu odnětí svobody a obecný výklad Probační a mediační služby ČR, jejímž úkolem je uskutečňování sociální práce v justici. Stěžejní část je obsažena ve čtvrté a páté kapitole, kde jsou podrobně popsány jednotlivá zákonná ustanovení upravující trest domácího vězení a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.

Cílem práce je poskytnout komplexní pohled na alternativy nepodmíněného trestu odnětí svobody. Dále analyzovat hmotněprávní a procesněprávní úpravy trestu domácího vězení a trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Na základě podkladů Probační a mediační služby ČR a Policie ČR přiblížit výkon a kontrolu těchto trestů v praxi. A upozornit na spatřené nedostatky platné právní úpravy obou vybraných trestů a navrhnout jejich řešení de lege ferenda.

Při zpracovávání této práce jsem využil především metody popisné, komparativní, monografické a literární rešerše. Informace potřebné k vypracování práce jsem čerpal z odborných publikací, odborných právnických periodik, právních předpisů a internetových serverů. Velkým přínosem pro pohled na danou problematiku v praxi byly informace získané od Probační a mediační služby ČR a od Policie ČR.

Summary

The topic of this diploma thesis is “Alternatives to Unconditional Sentence of Imprisonment”. This thesis contains of five main chapters. The first chapter shows information about the term the purpose of punishment. This part is aimed at better understanding of consequent sections. The second independent chapter illustrates the concept of the restorative judiciary which is connected with the system of alternative measures. The third chapter deals with the explanation of the term alternative measures and with the division of single alternatives of the whole system of alternatives measures. Furthermore, this chapter contains the short explanation of the unconditional imprisonment. Moreover, there is the general interpretation of the Probation and Mediation Service of the Czech Republic which carries out the social work in judiciary. The main part is in the fourth and the fifth chapter where is the detailed description of single parts of law acts describing the house arrest punishment and the prohibition to enter the sports, cultural and other social events.

This thesis provides the complex view of the alternatives to the unconditional punishment. In addition, the work analyses the substantive and the procedural legislation of the house arrest punishment and the prohibition to enter the sports, cultural and other social events. The information provided by the Probation and Mediation Service of the Czech Republic illustrates the realization and the control of these punishments in practise. Furthermore, this thesis points out the researched deficiencies of the current legislation of these two punishments and it suggests the solution *de lege ferenda*.

Regarding the writing process, I used the consequent methods: the descriptive method, the literature review, the monographic method and the comparative method. The necessary information was gained from academic publications, professional legal magazines, law acts and from the internet. Finally, I have to mean valuable information from the Probation and Mediation Service of the Czech Republic and the Police of the Czech Republic, which had a huge impact and benefit on my diploma thesis.

Seznam klíčových slov

Klíčová slova

Alternativní trest, nepodmíněné odsouzení, obecně prospěšné práce, domácí vězení, trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, hmotněprávní úprava, procesněprávní úprava.

Key words

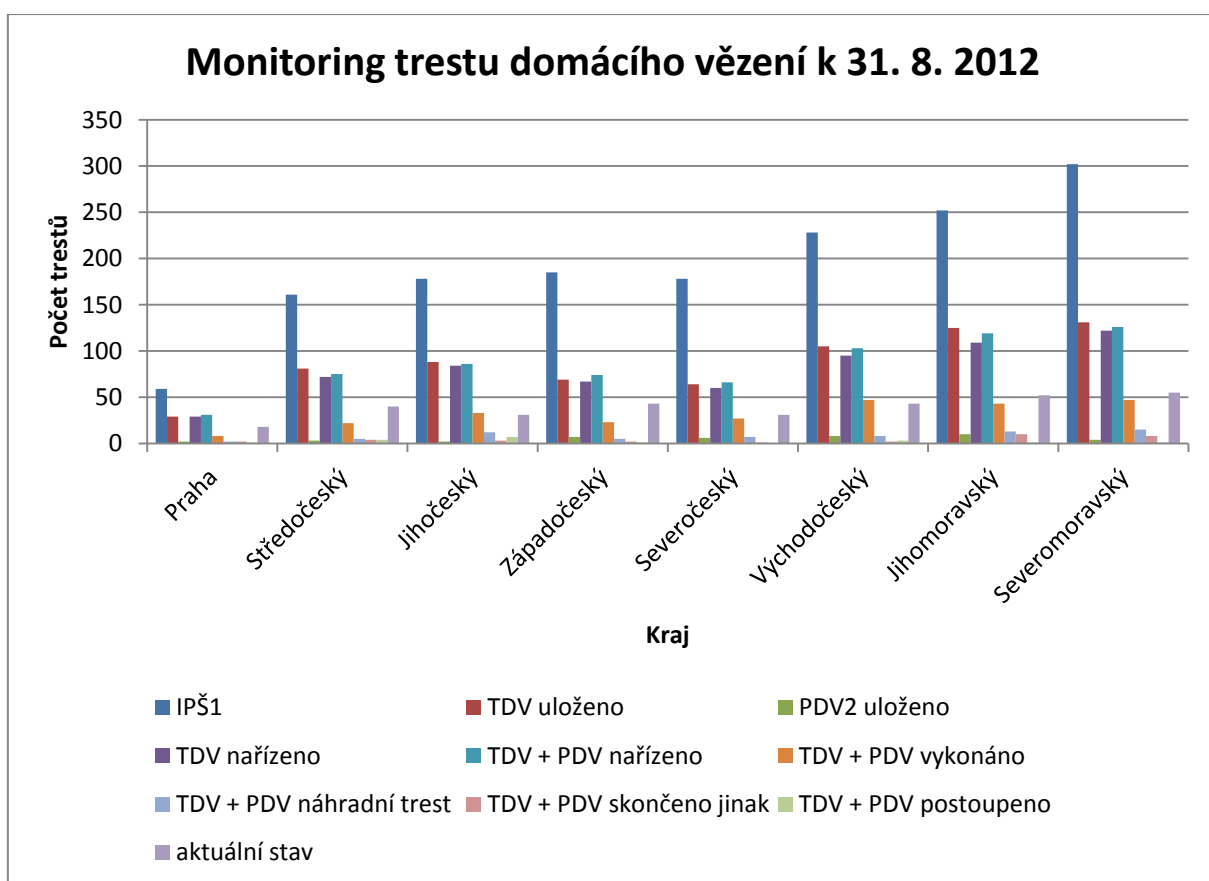
Alternative punishment, unconditional sentence of imprisonment, public benefit works, house arrest punishment, prohibition to enter the sports, cultural and other social events, substantive regulation, procedural regulation.

Seznam příloh

1. Příloha č. 1 Monitoring trestu domácího vězení k 31. 8. 2012
2. Příloha č. 2 Vývoj uložených a nařízených trestů 02/2012 - 08/2012
3. Příloha č. 3 Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Příloha č. 1 Monitoring trestu domácího vězení k 31. 8. 2012

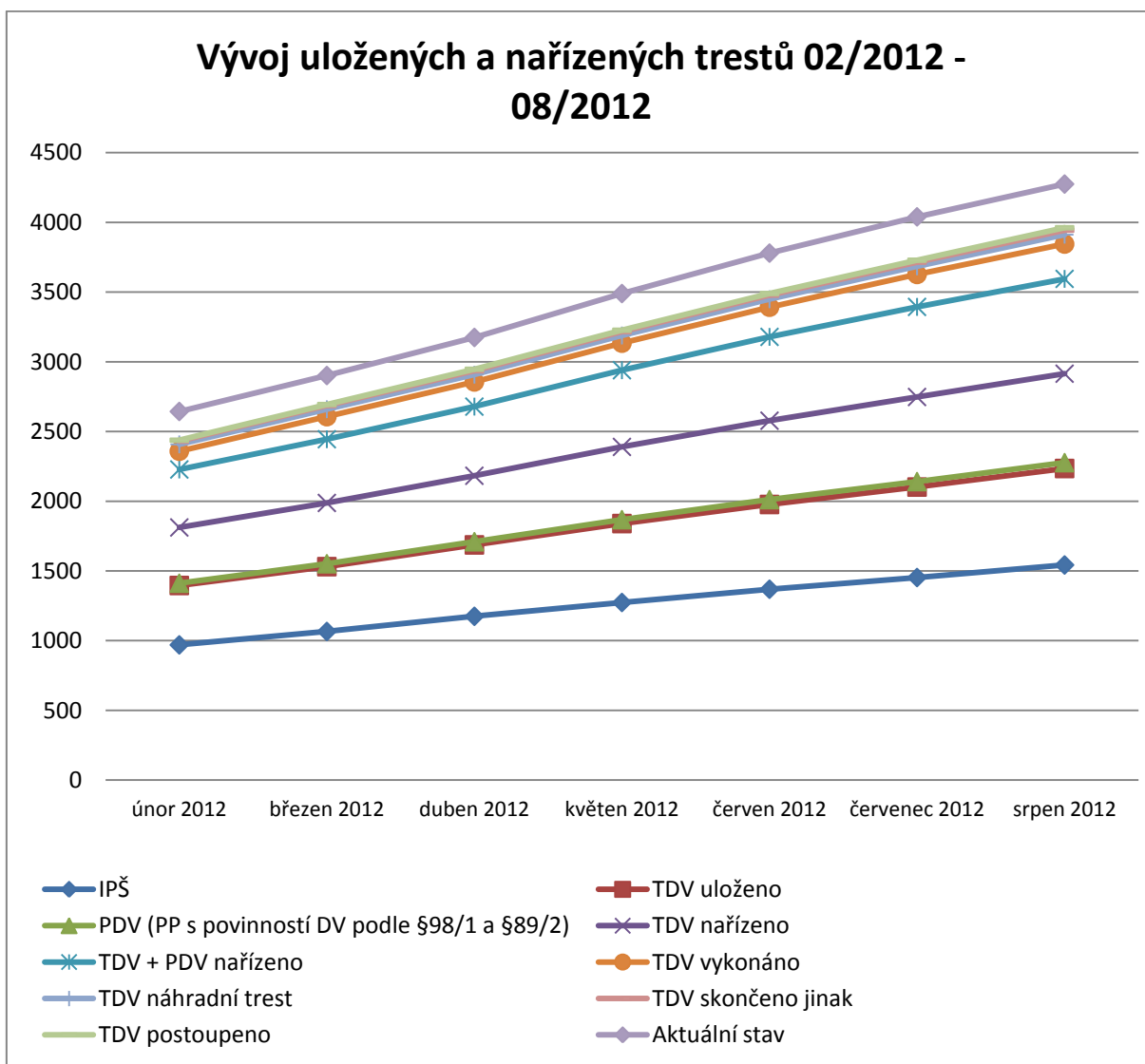
Soudní kraj	IPŠ ¹	TDV uloženo	PDV ² uloženo	TDV nařízeno	TDV + PDV nařízeno	TDV + PDV vykonáno	TDV + PDV náhradní trest	TDV + PDV skončeno jinak	TDV + PDV postoupeno	aktuální stav
Praha	59	29	2	29	31	8	2	2	1	18
Středočeský	161	81	3	72	75	22	5	4	4	40
Jihočeský	178	88	2	84	86	33	12	3	7	31
Západočeský	185	69	7	67	74	23	5	2	1	43
Severočeský	178	64	6	60	66	27	7	1	0	31
Východočeský	228	105	8	95	103	47	8	2	3	43
Jihomoravský	252	125	10	109	119	43	13	10	1	52
Severomoravský	302	131	4	122	126	47	15	8	1	55
Celkem	1543	692	42	638	680	250	67	32	18	313

1. IPŠ: institut předběžného šetření - zpracování stanoviska o situaci obviněného pro potřeby soudu
2. PDV: podmíněného propuštění s povinností zdržovat se ve stanoveném časovém období ve svém obydlí nebo jeho části (§89/1 NTZ a §89/2 NTZ)

Zdroj: Domácí vězení. Monitoring trestu domácího vězení k 31. 8. 2012 [online]. justice.cz, [cit. 7. prosince 2012]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

Příloha č. 2 Vývoj uložených a nařízených trestů 02/2012 - 08/2012

Zdroj: Vývoj uložených a nařízených trestů [online]. justice.cz, [cit. 7. prosince 2012]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5266&d=310180>>.

Příloha č. 3 Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Olomouc
Sp. zn.
Okresnímu soudu v Olomouci
Sp.zn.:

Studentská 7
771 11 Olomouc
587 402 950
737 247 467
jzatloukal@pms.justice.cz

V Olomouci dne 30.11.2012

Slib obviněného k uložení trestu domácího vězení

Jméno a příjmení obviněného:

nar.: RČ:

č. OP:

trvale bytem:

zdržuje se na adrese:

zaměstnání:

Potvrzuji, že jsem byl/a probačním úředníkem poučen/a o podmínkách trestu domácího vězení a souhlasím s jeho **případným** uložením.

Prohlašuji, že k dnešnímu dni mi nejsou známy žádné skutečnosti, které by bránily ve výkonu trestu domácího vězení. Pokud mi tento trest bude rozhodnutím soudu uložen, budu jej řádně vykonávat.

S l i b u j i , že se v soudem stanovené době v rámci výkonu trestu domácího vězení budu zdržovat v obydlí na adrese:

S l i b u j i , že při výkonu kontroly trestu domácího vězení poskytnu veškerou potřebnou součinnost, která spočívá zejména v:

- umožnění kontroly mé přítomnosti v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem,
- umožnění vstupu probačního úředníka do mého obydlí,
- plnění soudem uložených přiměřených omezení a povinností,
- hrazení způsobené škody.

Po celou dobu výkonu trestu domácího vězení povedu řádný život a budu spolupracovat s úředníkem PMS ČR. Potvrzuji, že přílohou mého písemného slibu je také mnou podepsané „Poučení o výkonu trestu domácího vězení“.

.....
obviněný/á

Slib obviněného byl učiněn za přítomnosti úředníka PMS ČR (jméno, příjmení, podpis):

.....
Mgr. Jiří ZATLOUKAL

Probační a mediační služba ČR

Zdroj: PMS ČR